

Tarptautinė mokslinė konferencija,
skirta Lietuvių kalbos katedros
80-ajam jubiliejui

International Scientific Conference
Dedicated to the 80th Anniversary
of the Department of the
Lithuanian Language

LIETUVIŲ KALBA LIETUVOJE IR PASAULYJE / LITHUANIAN LANGUAGE IN LITHUANIA AND IN THE WORLD



TEZĖS / ABSTRACTS

International Scientific Conference
LITHUANIAN LANGUAGE IN LITHUANIA
AND IN THE WORLD

Faculty of Philology of Vilnius University
Universiteto str. 5, LT-01122 Vilnius

13th November, 2020

Tarptautinė mokslinė konferencija
LIETUVIŲ KALBA LIETUVOJE IR PASAULYJE

Vilniaus universiteto Filologijos fakultetas
Universiteto g. 5, LT-01122 Vilnius

2020 m. lapkričio 13 d.

ORGANIZATORIUS / ORGANISERS



Vilniaus
universitetas

Filologijos fakulteto Taikomosios kalbotyros instituto Lietuvių kalbos katedra / Department of Lithuanian Language, Institute of Applied Linguistics, Faculty of Philology

MOKSLINIS KOMITETAS / SCIENTIFIC COMMITTEE

Doc. dr. Vilma Zubaitienė, Vilniaus universitetas / Vilnius University (pirmininkė / chairperson)

Prof. dr. Laimutė Balode, Helsinkio universitetas, Latvijos universitetas / University of Helsinki, Latvian Language Institute of the University of Latvia

Dr. Adriano Cerri, Pizos universitetas / University of Pisa

Prof. habil. dr. Pietro Umberto Dini, Pizos universitetas / University of Pisa

Dr. Petras Grėbliūnas, Poznanės Adomo Mickevičiaus universitetas / Adam Mickiewicz University in Poznan

Prof. dr. Vytautas Kardelis, Vilniaus universitetas / Vilnius University

Prof. habil. dr. Norbert Ostrowski, Krokuvos Jogailaičių universitetas / Jagiellonian University in Kraków

Hab. dr. Danuta Roszko, Varšuvos universitetas / University of Warsaw

Prof. dr. Irena Smetonienė, Vilniaus universitetas / Vilnius University

ORGANIZACINIS KOMITETAS / ORGANIZING COMMITTEE

Doc. dr. Gintarė Judžentytė-Šinkūnienė Vilniaus universitetas / Vilnius University (koordinatore / coordinator)

Doc. dr. Antanas Smetona Vilniaus universitetas / Vilnius University

Doc. dr. Vilma Zubaitienė Vilniaus universitetas / Vilnius University

Dr. Erika Jasionytė-Mikučionienė Vilniaus universitetas / Vilnius University

Dr. Marius Smetona Vilniaus universitetas / Vilnius University

Dr. Evaldas Švageris Vilniaus universitetas / Vilnius University

Dr. Audrius Valotka Vilniaus universitetas / Vilnius University

Kęstutis Bredelis Vilniaus universitetas / Vilnius University

Laimutis Laužikas Vilniaus universitetas / Vilnius University

Dokt. Agnė Lisauskaitė Vilniaus universitetas / Vilnius University

Rūta Valantinaitė Vilniaus universitetas / Vilnius University

Renginio rėmėjai / Conference Supporters:



Lietuvos
mokslo
taryba



ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA



Filologijos
fakultetas

Vilniaus universiteto leidykla / Vilnius University Press:

Saulėtekio al. 9, III rūmai, LT-01513 Vilnius / 9 Saulėtekio Av., Building III, LT-01513 Vilnius

info@leidykla.vu.lt, www.leidykla.vu.lt

ISBN/ISMN 978-609-07-0415-8 (skaitmeninis PDF)

© Gintarė Judžentytė-Šinkūnienė, Vilma Zubaitienė,
sudarytojos ir mokslinės redaktorės / Editors, 2020

© Vilnius University, 2020

Turinys

LIETUVIŲ KALBOS KATEDROS ISTORIJA	8
DEPARTMENT OF LITHUANIAN LANGUAGE	11
DAIVA ALIŪKAITĖ	
TARMIŠKUMO TVARUMAS LIETUVOS REGIONUOSE: <i>EMIC</i> PERSPEKTYVA	14
ALEKSEY ANDRONOV	
LIETUVIŲ KALBOS PRIEGAIDĖS – SKIEMENS AR ŽODŽIO POŽYMAI?	16
AUDRYS ANTANAITIS	
LIETUVIŲ KALBA: TAUTIŠKUMAS IR TARPTAUTIŠKUMAS	18
DIEGO ARDOINO	
KARDINOLAS GIUSEPPE MEZZOFANTI IR „ŽEMAIČIŲ ARBA LIETUVIŲ KALBA“	19
LAIMUTĖ BALODE ¹ , AURELIJA KAŠKELEVIČIENĖ ²	
LITUANISTIKOS STUDIJOS HELSINKIO UNIVERSITETE	20
CLAUDIO BARNA	
THE USES OF CASES IN THE DIFFERENT INDO-EUROPEAN LANGUAGES	22
NIJOLĖ BIRGELIENĖ, JOANNA TABOR	
BALTŲ FILOLOGIJOS VARŠUVOJE TRISDEŠIMTMETIS	23
PAWEŁ BRUDZYŃSKI	
PASSIVE IN THE BIBLES OF S. B. CHYLINSKY AND E. GLÜCK	24
PIETRO UMBERTO DINI	
APIE ĖEVOS SUKŪRIMĄ SENUOSIUOSE BALTŲ TEKSTUOSE: TARP FILOLOGIJOS, LINGVISTIKOS IR VERTIMO HERMENEUTIKOS	25
JOLANTA GELUMBECKAITĖ	

LIETUVIŲ KALBOS TYRIMAI FRANKFURTO PRIE MAINO UNIVERSITETE	26
JURGITA JAROSLAVIENĖ ¹ , JOLITA URBANAVIČIENĖ ² , JURIS GRIGORJEVS ³ , INESE INDRIČĀNE ⁴	
PRAKTINĖ FUNDAMENTINIŲ LYGINAMŲJŲ INSTRUMENTINIŲ GARSŲ TYRIMŲ NAUDA, TEORIJŲ IR METODŲ INOVACIJOS IR PERSPEKTYVOS	27
ERIKA JASIONYTĖ-MIKUČIONIENĖ	
ADVERBIALINIAI SAKINIAI DABARTINĖJE SAKY TINĖJE LIETUVIŲ KALBOJE	29
GINTARĖ JUDŽENTYTĖ-ŠINKŪNIENĖ	
WHEN TRADITIONS MEET DIFFERENT APPROACHES: THE CASE OF THE EXOPHORIC LITHUANIAN DEMONSTRATIVE PRONOUNS	31
ANDRA KALNAČA	
VERBA VEIDS LATVIEŠU UN LIETUVIEŠU VALODĀ – VIENA UN TĀ PATI VAI TOMĒR ATŠĶIRĪGA KATEGORIJA?	33
VYTAUTAS KARDELIS	
SALZBURGO DIALEKTOMETRIJA IR LIETUVIŲ KALBOS ATLASAS	36
ANASTASIJA KOSTIUČENKO	
GREIFSVALDO UNIVERSITETO BALTISTIKOS INSTITUTO VEIKLA	37
AGNĖ LISAUSKAITĖ	
CONSTRUCTIONS WITH THE VERB <i>EITI</i> ‘TO GO’ IN THE 16 TH CENTURY LITHUANIAN WRITINGS	38
JŪRATĖ LUBIENĖ, DALIA PAKALNIŠKIENĖ	
METAFORINIAI ŠIAURĖS ŽEMAIČIŲ PATARMĖS SOMATONIMAI: ARTEFAKTINIS MOTYVACIJOS MODELIS	39
DŽIULJETA MASKULIŪNIENĖ, REGINA KVAŠYTĖ, KAZIMIERAS ŽUPERKA	
AR KINTA ŽODŽIO <i>KAIMIETIS</i> KONOTACIJA?	41
BRONIUS MASKULIŪNAS	
POVILO VIŠINSKIO PUBLICISTINIŲ RAŠTŲ KALBOS YPATYBĖS	43

DANGUOLĖ MIKULĖNIENĖ	
DĒL TRADICINIŲ LIETUVIŲ TARMIŲ DIFERENTIŠKUMO	44
JOWITA NIEWULIS-GRABLUNAS	
LIETUVIŲ IR LENKŲ KALBŲ BEI ŠNEKTOS PRESTIŽAS TARP LENKIJOS LIETUVIŲ TAUTINĖS MAŽUMOS	45
DALIA PAKALNIŠKIENĖ	
SENOSIOS LIETUVIŲ RAŠTIJOS VEIKSMODŽIŲ DARYBA: INTARPINIAI IR <i>STA</i> KAMIENO DEVERBATYVAI	47
LINA PESTAL	
LIETUVIŲ IR LIETUVIŲ KALBOS ĮVAIZDIS AUGUSTO SCHLEICHERIO LAIŠKUOSE FRANCUI MIKLOŠIČIUI	48
SILVIA PICCINI	
FROM SAUSSURE'S COURS DE LITUANIEN TO BALLY'S MANUEL D'ACCENTUATION GRECQUE: AN UNSUSPECTED INFLUENCE	49
AGNIESZKA REMBIAŁKOWSKA	
LIETUVIŠKA GRAMATINĖ TERMINIJA MOTIEJAUS PRANCIŠKAUS MARTYNAIČIO 1833 M. IR 1861 M. GRAMATIKOSE	50
CHRISTA SCHNEIDER	
REGIONAL DISTRIBUTION OF CONTEMPORARY LITHUANIAN DIALECT	51
CHRISTIANE SCHILLER	
LITUANISTINĖ VEIKLA BERLYNO HUMBOLDTŲ UNIVERSITETE	52
ANTANAS SMETONA	
ŽODŽIŲ DARYBOS RIBOS: NAUJI PAMĄSTYMAI APIE SENUS DALYKUS	53
MARIUS SMETONA	
ORATORIUS IR VIEŠOJI KALBA: NAUJI IŠŠŪKIAI, NAUJOS PROBLEMOS	55
MONIKA TRIAUŠYTĖ	
NAUJOJO VIETINIO KALBINIO KODO SAMPRATA IR VERTĖ: PARIBIO ŽEMAIČIŲ ATVEJIS	56

EDMUNDAS TRUMPA

LITUANISTIKA LATVIJOJE: DABARTIS IR PERSPEKTYVOS 58

PĒTERIS VANAGS

BALTISTIKA IR LITUANISTIKA STOKHOLMO UNIVERSITETE 59

JOLANTA VASKELIENĖ, GRETA GIRDVILYTĖ

DAIKTAVARDŽIO *SAULĖ* DARYBOS LIZDAS 60

JURGITA VENCKIENĖ

AUTORIUS IR JO KNYGA: DVEJOPAS POŽIŪRIS Į ORTOGRAFIJĄ (XIX A. PABAIGA) 63

TATJANA VOLOGDINA

TARPTAUTINIS LITUANISTŲ KONGRESAS, ARBA KODĖL LITUANISTAI SUSITINKA VROCLAVO
UNIVERSITETE 65

VILMA ZUBAITIENĖ

LITUANISTIKOS PERSPEKTYVOS LIETUVOJE, ARBA KAS SIEJA D. KLEINĄ, S. DAUKANTĄ, J. JABLONSKĮ IR
M. MIEŽINĮ 66

DALYVIAI / PARTICIPANTS 68

Lietuvių kalbos katedros istorija

Įsteigti Lietuvių kalbos katedrą Vilniaus universitete buvo pasiūlyta 1822 m. Tokios katedros steigimo projektą universiteto vadovybei buvo pateikęs universiteto adjunktas K. Kontrimas, tačiau jo sumanymas nebuvo įgyvendintas. Lietuvių kalbos katedra universitete buvo įkurta tik 1940 m. rudenį, kai Vilnius ir Vilniaus kraštas jau buvo grąžinti Lietuvai, o iš Kauno į Vilnių buvo perkeltas Istorijos–filologijos fakultetas ir vietoj Lietuvių kalbos ir literatūros katedros buvo įsteigtos dvi atskiros: Lietuvių kalbos katedra ir Lietuvių literatūros katedra. Lietuvių kalbos kursus fakultete tada skaitė profesoriai P. Skardžius, A. Salys, J. Otremskis ir kiti.

Antrojo pasaulinio karo metu, kai 1943 m. vokiečių valdžia Vilniaus universitetą uždarė, katedros darbas buvo nutrūkęs. Po karo Lietuvių kalbos katedra, kaip ir visas atkurtas universitetas, savo veiklą tęsė toliau. Iš pradžių čia buvo viena Lietuvių kalbos ir literatūros katedra. 1944–1946 m. katedroje buvo dėstomi tokie kalbos kursai: bendrinė lietuvių kalba (prof. J. Balčikonis), lyginamoji lietuvių ir latvių kalbų gramatika, prūsų kalba (prof. J. Otremskis), lietuvių kalbos istorija (doc. J. Kruopas), lietuvių dialektologija, istorinė gramatika (vyr. dėst. J. Senkus), lenkų kalba ir elementarusis lietuvių kalbos kursas (vyr. dėst. E. Samaniūtė). Dėstytojų stigo, studentų buvo nedaug. Visi lituanistai – dėstytojai ir studentai – buvo nuolat tikrinami ir persekiojami sovietinių ideologų. Iš katedros buvo išvaryti teorines disciplinas pajėgūs skaityti J. Kruopas (katedros vedėjas 1950–1951 m.) ir J. Senkus, norėta susidoroti su prof. J. Balčikoniu (vedėju paskirtas po Kruopo). Tačiau lituanistai išgyveno tyliai ir atkakliai dirbdami savo darbą. Įkūrus atskiras Lietuvių literatūros ir Lietuvių kalbos katedras, buvo pakviesta naujų dėstytojų. Lietuvių kalbos katedroje pradėjo dirbti J. Dovydaitis, J. Kabelka, E. Orvydienė, J. Palionis, K. Ulvydas, Z. Zinkevičius, J. Žukauskaitė ir kiti.

Aspirantūra prie katedros įkurta 1948 m. Pirmasis aspirantas buvo J. Palionis, vėliau į aspirantūrą įstojo ir ją baigė V. Grinaveckis, A. Laigonaitė, J. Kazlauskas, J. Pikčilingis, V. Urbutis. Nuo 1950 m. pagyvėjo katedros mokslinis darbas, buvo pradėtos leisti mokslinės knygos ir vadovėliai. Pirmąją filologijos mokslų kandidato disertaciją 1952 m. apgynė doc. J. Kruopas, vėliau ir kiti katedros nariai: J. Palionis (1953 m.), Z. Zinkevičius (1955 m.), A. Laigonaitė, J. Pikčilingis, V. Urbutis (1956 m.), J. Kazlauskas (1958 m.). Dauguma apgintų disertacijų buvo iš istorinės kalbotyros srities. Septintajame dešimtmetyje katedroje pradėjo dirbti nauja kalbininkų karta (A. Girdenis, E. Jakaitienė, A. Paulauskienė, A. Pupkis ir kiti), pagausėjo katedros aspirantų būrys: kelerius metus iš eilės buvo priimama po 3–4 būsimojus mokslininkus, kurie iki šiol produktyviai dirba įvairiuose Lietuvos universitetuose. Tuo metu aktyviau buvo pradėtos tirti sinchroninės kalbotyros problemos, parašyta mokslinių darbų, remiantis naujesniais struktūriniais kalbos sistemos tyrimo metodais,

toliau buvo vaisingai tęsiami tarmių ir kalbos istorijos tyrimai. Katedros veikla išibėgėjo. Vedėjais tuo laikotarpiu buvo J. Palionis (1953–1959), J. Pikčilingis (1959–1968), V. Mažiulis (1968–1973).

Nuo 1967 m. katedroje pradėtos ginti filologijos mokslų daktaro (dabar habilituoto daktaro) disertacijos. 1967 m. daktaro disertacijas apgynė net trys kalbininkai: J. Palionis, J. Kazlauskas ir Z. Zinkevičius, po metų – V. Mažiulis, o 1971 m. – V. Urbutis. Vėliau tokias disertacijas apgynė A. Paulauskienė (1981 m.), A. Girdenis (1983 m.), A. Piročkinas (1987 m.), E. Jakaitienė (1988 m.), V. Labutis (1994 m.). Už sėkmingą mokslinį darbą keli katedros nariai buvo apdovanoti Lietuvos valstybinėmis premijomis: Z. Zinkevičius (1968 m. už darbą „Lietuvių dialektologija“ ir 1995 m. už kapitalinį veikalą „Lietuvių kalbos istorija“), J. Kazlauskas (1971 m. už knygą „Lietuvių kalbos istorinė gramatika“ – po mirties), A. Piročkinas (1979 m. už knygas „Prie bendrinės kalbos ištakų“, „J. Jablonskis – bendrinės kalbos puoselėtojas“), A. Girdenis (1980 m. už lietuvių kalbos vadovėlius mokyklai kartu su kitais autoriais), A. Paulauskienė (1997 m. už lietuvių kalbos morfologijos tyrinėjimus).



Lietuvių kalbos katedra (apie 1978–1979 m.). I eilėje (iš kairės): Juozas Pikčilingis, Teodora Katilienė, Aldona Paulauskienė, Zigmas Zinkevičius, Julija Žukauskaitė, Adelė Laigonaitė, II eilėje: Vitas Labutis, Meilutė Ramonienė, Regina Venckutė, Irena Bilevičiūtė, Audronė Jarockytė, Kazimieras Ambrasas, III eilėje: Arnoldas Piročkinas, Jonas Palionis, Aldonas Pupkis, Aleksas Girdenis, Adomas Šoblinskas

Nuo 1973 iki 1988 m. katedrai vadovavo prof. habil. dr. Zigmas Zinkevičius, 1988–1991 ir 1994–1996 m. jos vedėja buvo prof. habil. dr. Evalda Marija Jakaitienė, 1991–1993 m. – prof. habil. dr. Aldona Paulauskienė, nuo 1996–2006 m. rudens – prof. habil. dr. Regina Koženiauskienė, nuo 2006 m. kovo mėn. – doc. dr. Antanas Smetona, kuriam tapus dekanu, 2007 m. rudenį vedėju

paskirtas doc. dr. Artūras Judžentis, nuo 2009 m. rudens iki 2012 m. rudens – doc. dr. Nijolė Linkevičienė, nuo 2012 m. iki 2017 m. – prof. dr. Vytautas Kardelis; nuo 2018 m. rugsėjo 1 d. – doc. dr. Vilma Zubaitienė.

Department of Lithuanian Language

The idea of establishing a Department of Lithuanian Language at the University of Vilnius was proposed in 1822.

The project for the establishment of such department was submitted to the University authorities by an adjunct professor of the University K. Kontrimas; however, his idea was not implemented.

The Department of the Lithuanian Language was established at the University only in autumn 1940, when Vilnius and Vilnius District had already been returned to Lithuania and the Faculty of History and Philology was relocated from Kaunas to Vilnius and two separate departments were created instead of one Department of Lithuanian Language and Literature: the Department of Lithuanian Language and the Department of Lithuanian Literature. At the time Lithuanian language courses at the faculty were delivered by professors P. Skardžius, A. Salys, J. Otrembskis and others. During the Second World War, when the German authorities closed Vilnius University in 1943, the Department's work was suspended.

After the war, the Department of Lithuanian Language resumed its activities, along with the restoration of the University as a whole. Initially there was one Department of the Lithuanian Language and Literature. Between 1944 and 1946, the following language courses were taught in the Department: Standard Lithuanian (Prof. J. Balčikonis), Contrastive Grammar of Lithuanian and Latvian, Prussian (Prof. J. Otrembskis), History of the Lithuanian Language (Assoc. Prof. J. Kruopas), Lithuanian Dialectology, Historical Grammar (senior lect. J. Senkus), Polish, and Elementary Course of Lithuanian (E. Samaniūtė). There was a lack of professors and a low number of students. All specialists of Lithuanian studies – professors and students – were regularly inspected and persecuted by Soviet ideologists. J. Kruopas (the head of the Department from 1950 to 1951), who was able to deliver theoretical lectures, and J. Senkus were expelled from the Department; attempts were made to dispose of Prof. J. Balčikonis, who was appointed the Head of the Department after J. Kruopas. However, the specialists of Lithuanian studies survived and continued their work in a quiet and persistent manner. After the establishment of separate departments of Lithuanian Literature and Lithuanian Language, new professors were invited. J. Dovydaitis, J. Kabelka, E. Orvydienė, J. Palionis, K. Ulvydas, Z. Zinkevičius, J. Žukauskaitė and others joined the Department of Lithuanian Language.

Postgraduate studies at the Department were launched in 1948. The first postgraduate student was J. Palionis. Later, V. Grinaveckis, A. Laigonaitė, J. Kazlauskas, J. Pikčilingis, and V. Urbutis entered and completed the postgraduate studies. Since 1950, the Department started a more intense research activity and publication of scientific books and textbooks. The first thesis of the candidate in Philology was defended in 1952 by assoc. prof. J. Kruopas, followed by other members of the

Department: J. Palionis (1953 m.), Z. Zinkevičius (1955 m.), A. Laigonaitė, J. Pikčilingis, V. Urbutis (1956 m.), J. Kazlauskas (1958 m.). Most of the theses were defended in the field of historical linguistics. In the sixties, a new generation of linguists (A. Girdenis, E. Jakaitienė, A. Paulauskienė, A. Pupkis and others) started working in the Department; the number of postgraduate students increased: three to four prospective researchers were admitted several years in a row who still work productively at various universities of Lithuania. At that time, researchers focused more on the issues of synchronic language analysis, wrote scientific papers based on the latest structural research methods applied to the language system, and continued fruitful research on dialects and language history. The Department's activities gained momentum. The heads of the Department during that period were J. Palionis (1953–1959), J. Pikčilingis (1959–1968), and V. Mažiulis (1968–1973).

Doctoral dissertations in the field of Philology (now equivalent to a habilitated doctorate) have been defended in the Department since 1967. In 1967, doctoral dissertations were defended by three linguists, namely, J. Palionis, J. Kazlauskas ir Z. Zinkevičius, one year later by V. Mažiulis, and in 1971 by V. Urbutis. Later, doctoral dissertations were defended by A. Paulauskienė (1981), A. Girdenis (1983), A. Piročkinas (1987), E. Jakaitienė (1988), and V. Labutis (1994). Several members of the Department gained Lithuanian state awards for their successful scientific work, namely, Zinkevičius (in 1968 for the publication 'Lietuvių dialektologija' (*Lithuanian Dialectology*) and in 1995 for the fundamental work 'Lietuvių kalbos istorija' (*History of the Lithuanian Language*), J. Kazlauskas (in 1971 for the book 'Lietuvių kalbos istorinė gramatika' (*Lithuanian Historical Grammar*), after his death), A. Piročkinas (in 1979 for the books 'Prie bendrinės kalbos ištakų' (*The Origins of the Standard Language*), 'J. Jablonskis – bendrinės kalbos puoselėtojas' (*J. Jablonskis – the Custodian of the Standard Language*), A. Girdenis (in 1980, in co-authorship, for Lithuanian language textbooks for schools), and A. Paulauskienė (in 1997 for the research on Lithuanian language morphology).

In 1973, the Department of Lithuanian Language, which became larger and stronger, was divided into two: the Department of Lithuanian Language and the Department of Baltic Philology. In 1988, the work of these departments became more specialized: disciplines related to the modern language have been taught in the Department of Lithuanian Language, while courses related to historical linguistics have been delivered by the Department of Baltic Philology. In 1990, the Department of Lithuanian Language was restructured again: a new Department of Lithuanian Practical Language (later renamed into the Department of Lithuanian Studies) was established to facilitate teaching of Lithuanian as a non-native language.



Department of the Lithuanian Language (1978–1979). The first row (from the left): Juozas Pikčilingis, Teodora Katilienė, Aldona Paulauskienė, Zigmas Zinkevičius, Julija Žukauskaitė, Adelė Laigonaitė, the second row: Vitas Labutis, Meilutė Ramonienė, Regina Venckutė, Irena Bilevičiūtė, Audronė Jarockytė, Kazimieras Ambrasas, the third row: Arnoldas Piročkinas, Jonas Palionis, Aldonas Pupkis, Aleksas Girdenis, Adomas Šoblinskas

From 1973 to 1988 the Department was headed by Prof. Habil. Dr. Zigmas Zinkevičius, from 1988 to 1991 and from 1994 to 1996 – by Prof. Habil. Dr. Evalda Marija Jakaitienė, from 1991 to 1993 – by Prof. Habil. Dr. Aldona Paulauskienė, from 1996 to autumn 2006 – by Prof. Habil. dr. Regina Koženiauskienė, from March 2006 to 2007 – by Assoc. Prof. Dr. Antanas Smetona, who subsequently became a Dean, from autumn 2007 to autumn 2009 – by Assoc. Prof. Dr. Artūras Judžentis, from autumn 2009 to autumn 2012 – by Assoc. Prof. Dr. Nijolė Linkevičienė, from 2012 to 2017 – by Prof. Dr. Vytautas Kardelis, and since 1 September 2018 the Department has been headed by Assoc. Prof. Dr. Vilma Zubaitienė.

TARMIŠKUMO TVARUMAS LIETUVOS REGIONUOSE: *EMIC* PERSPEKTYVA

Pranešime, remiantis projekto „Regioninių variantų ir tariamosios bendrinės kalbos (kvazistandarto) sklaida XXI amžiaus pradžioje: percepcinis tyrimas“ (2017–2019 m., rėmė VLKK) duomenimis, svarstomas tarmiškumo tvarumo Lietuvos regionuose klausimas.

Tarmiškumo vs netarmiškumo prasmė pranešime konstruojama iš *emic*, t. y. vietinių žmonių požiūrio, perspektyvos (Headland 1990, 13–27; Cramer 2018, 62–79). Taigi pranešime plėtojamo analitinio diskurso pagrindas – 910-ies jaunuolių iš 21 regioninio punkto, pakliūvančio į susiformavusio (ar besiformuojančio) tradicinės tarmės pagrindu varianto zoną (Aliūkaitė, Mikulėnienė 2014, 257–262), kalbinių nuostatų, užfiksuotų taikant perceptyviosios dialektologijos (plg. Preston 1999, xxiii–xl; Preston 2018, 177–203) instrumentus, duomenys. Pažymėtina, kad vykdant projektą „Regioninių variantų ir tariamosios bendrinės kalbos (kvazistandarto) sklaida XXI amžiaus pradžioje: percepcinis tyrimas“ sukaupia įvairius tarmiškumo ir netarmiškumo *emic* naratyvus grindžianti nuostatų medžiaga, pranešimo tiriamajam klausimui svarstyti yra svarbūs tik kai kurie šios nuostatų medžiagos fragmentai. Tarmiškumo tvarumas regionuose pirmiausia įvertinamas iš paprastųjų kalbos bendruomenės narių kalbinės (mikro- ir makro-) aplinkos vertinimo ir tiriamųjų kalbinės elgsenos savistabos (dėl tarminio kodo kompetencijos ir vartosenos) duomenų. Antrasis analizuojamų duomenų sluoksnis – apriorinės paprastųjų kalbos bendruomenės narių nuostatos dėl tarminio kodo tinkamumo skirtingiems vartosenos domenams ir adresatams – padeda tikslinti ir kritiškai įvertinti *emic* diskursą dėl tarmiškumo tvarumo regionuose.

Pranešime argumentuojama, kad tarmiškumo tvarumo Lietuvos regionuose iš *emic* perspektyvos įvertinimas turi sąsają su *etic*, t. y. regioninio kalbos variantiškumo analizavimo, interpretavimo ir vertinimo iš šalies, kitaip – tyrėjo, perspektyva.

Pranešime, apibendrinus kalbinės savistabos, tarmiškumo mikroaplinkoje ir makroaplinkoje pripažinimo duomenis, konstatuojama, kad tiek žemaitiškojo, tiek aukštaitiškojo tarmiškumo regionuose fiksuojamos tvaraus (pvz., Plungės, Skuodo, Biržų, Pasvalio, Rokiškio punktai), netvaraus (pvz., Ukmergės, Jurbarko punktai) ir kt. tarmiškumo zonos. Keliami ir svarstomi klausimai, kodėl kai kurių punktų *emic* perspektyvos tarmiškumo tvarumo įvertiniai gerokai skiriasi nuo *etic* diskursuose, remiantis tiesioginio stebėjimo duomenimis, formuluojamos išvalgomis. Be to, referuojant apiorinių paprastųjų kalbos bendruomenės narių nuostatų dėl tarminio kodo tinkamumo skirtingiems vartosenos domenams ir adresatams duomenis, svarstoma, kas lemia (ar

gali lemti) palankesnes nuostatas (ypač aukštaitiškuose punktuose) dėl tarminių kodų mikroaplinkoje ir makroaplinkoje.

Literatūra

Aliūkaitė, Daiva, Danguolė Mikulėnienė 2014, Geolektų ir regioninių dialektų formavimosi ypatumai Lietuvoje, in Danguolė Mikulėnienė, Violeta Meiliūnaitė (sud.), *XXI a. pradžios lietuvių tarmės: geolingvistinis ir sociolingvistinis tyrimas (žemėlapiai ir jų komentarai)*, Vilnius: Briedis, 257–262.

Cramer, Jennifer 2018, The Emic and the Etic in Perceptual Dialectology, in Betsy Evans, Erica J. Benson, James N. Stanford (eds.), *Language Regard: Methods, Variation and Change*, Cambridge: Cambridge University Press, 62–79.

Headland, Thomas N. 1990, Introduction: A Dialogue Between Kenneth Pike and Marvin Harris on Emics and Etics, in Thomas N. Headland, Kenneth Pike, Marvin Harris (eds.), *Emics and Etics: The Insider/Outsider Debate (Frontiers of Anthropology)*, CA, US: Sage Publications, Inc., 13–27.

Preston, Dennis R. 1999, Introduction, *Handbook of Perceptual Dialectology, Volume 1*, Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, xxiii–xl.

Preston, Dennis R. 2018, Perceptual Dialectology, in Charles Boberg, John Nerbonne, Dominic Watt (eds.), *The Handbook of Dialectology (Blackwell Handbooks in Linguistics)*, 1st Edition, Hoboken NJ: John Wiley & Sons, 177–203.

Aleksey Andronov

Sankt Peterburgo valstybinis universitetas / St. Petersburg State University

LIETUVIŲ KALBOS PRIEG Aidės – SKIEMENS AR ŽODŽIO POŽYMAI?

Lietuvių kalbos priegaidės apibrėžiamos kaip „kirčiuoto skiemens prozodiniai požymiai, atliekantys žodžių ir jų formų skiriamąją funkciją“ (A. Girdenis „Lietuvių kalbos enciklopedijoje“ ir kt.). Iš pirmo žvilgsnio aiškus apibūdinimas, atidžiau įsiziūrėjus, kelia klausimą: vis dėlto kuriam fonologiniam vienetui priklauso priegaidės požymis?

Fonologinėje sistemoje įprasta skirti linijinius vienetus (sudarančius linijinių reikšminių vienetų raiškos planą) ir jų požymius. Pavyzdžiui, skardumas yra linijinio vieneto – fonemos – požymis, bet ką jis skiria – fonemas ar žodžius (*gāras : kāras*)? Kitaip sakant, ar žodžiai skiriasi *f o n e m o m i s*, ar fonemų *p o ž y m i a i s*? Išsiversti be fonemos neišeitų, nes būtina nurodyti požymio buvimo vietą (žodyje gali būti kelios fonemos, besiskiriančios skardumu). Taigi skardumas tiesiogiai žodžių neskiria – jis skiria fonemas, o fonemos savo ruožtu – žodžius. Tokio požymio kaip priegaidė atveju klausimas būtų analogiškas: ar žodžius skiria *s k i e m e n y s* su skirtingomis priegaidėmis, ar tiesiogiai skirtingos *p r i e g a i d ė s*? Bendrinėje lietuvių kalboje žodis turi tik vieną kirčiuotą skiemenį, taigi gali turėti tik vieną priegaidę besiskiriantį skiemenį. Tiesa, tas skiemo gali būti skirtingose vietose, bet tai, kaip žinia, yra kirčio vietos klausimas. Jeigu kirčio ir priegaidės vieta visada sutampa, ar yra pagrindo čia suponuoti du atskirus reiškinius, o ne vieno reiškinio skirtingus tipus? Skiemo lietuvių kalboje nėra vienetas, galintis savarankiškai skirti reikšminius vienetus – juos skiria foneminė sudėtis ir supersegmentiniai požymiai, bet ne skiemeninė sudėtis. Vadinasi, ilgieji skiemenys yra tik priegaidės „buveinė“, arba sąlyga priegaidei egzistuoti. Kaip nėra pagrindo priskirti kirčio požymio fonemai, taip nėra pagrindo priskirti priegaidės požymio skiemeniui; su tam tikra išlyga galima sakyti, kad kirčio egzistavimui reikalingas balsis, o priegaidės egzistavimui reikalingas ilgas skiemo. (Ir iš tikrųjų, būtent priegaidė verčia skirti ilguosius ir trumpuosius skiemenis, t. y. kalbėti apie supersegmentinį ilgumą lietuvių kalboje – skirtingai nuo čekų, kur ilgumas yra tik fonemų požymis.) Jeigu priegaidės neskiria skiemenų, vadinasi, žodžius jos skiria betarpiškai, taigi priegaidė yra supersegmentinis *ž o d ž i o* fonologinis požymis. Bet žodžio fonologinis požymis yra kirtis, todėl, būdamos glaudžiai su juo susijusios, lietuviškos priegaidės laikytinos kirčio pavidalais (tokio tipo kalbos vadinamos poliakcentinėmis). Taigi lietuvių kirtis būna dvejopas – akūtinis (žymėtas opozicijos narys) ir neakūtinis (nežymėtas, juo kirčiuojami ir trumpieji skiemenys).

Kirčio realizacija yra žodžio akcentinis kontūras, ir tame kontūre atsispindi kirčio pavidalas (priegaidė). Ryškiausią pavyzdį lietuvių kalboje duoda žemaičių tarmė, kur kirčio atgarsio

atsiradimas pradiniam skiemenyje priklauso nuo fonologiškai kirčiuoto paskutinio skiemens priegaidės (plg. *širaìm* [širdím] ir *širdiũ* [širdiũ]). Taigi ir grynai fonetiškai žiūrint priegaidė yra ne vien kirčiuoto skiemens tarimo būdas, o viso žodžio akcentinio kontūro sudedamoji dalis.

Kirčio vietą ir tipą nusako žodį sudarančių morfemų akcentinių savybių sąveika. Aprašant morfemos raiškos planą, šalia foneminės sudėties būtina nurodyti akcentinę galią ir priegaidę. Tuo tarpu akcentinės savybės ir jų sąlygojami supersegmentiniai požymiai yra skirtingi dalykai.

Funkcinis priklausymas žodžiui, o ne skiemeniui kardinaliai skiria lietuvių bendrinės kalbos priegaides nuo vadinamųjų skiemeninių kalbų tonų (taigi „poliakcentinis“ ir „politoninis“ yra visiškai skirtingos sąvokos!).

Kartais svarstoma morinė lietuvių kalbos priegaidžių interpretacija vargu ar leistų atsisakyti atskiro priegaidės (kaip kirčio tipo) požymio, nes aprašyme vis tiek reiktų dviejų lygmenų: pradžioje išaiškinamas kirčiuotas skiemuo, o paskui – kirčiuota mora tame skiemenyje.

Audrys Antanaitis

Valtybinė lietuvių kalbos komisija / State Lithuanian Language Commission

LIETUVIŲ KALBA: TAUTIŠKUMAS IR TARPTAUTIŠKUMAS

Mintis, kad tautiškumas gali skleistis tik tarptautiškumo erdvėje, yra teisinga. Šiandien esame paskelbę Lietuvos mokslo ir studijų tarptautiškumo prioritetą, nes suvokiame jo naudą. Tačiau kokiais vienetais ją pamatuoti? Tautiškumas, ypač kalba, įvertinamas nesunkiai: gimtąja kalba apsakome pasaulį, kalbos pagrindu sukuriama bendruomenė, visuomenė, tauta ir valstybė, kurioje jos piliečiai gyvena ir jaučiasi patogiai. O kaip įvertinti tarptautiškumą?

Šiandieninė mokslo ir studijų politika bei vertinimo ir skatinimo sistema orientuota į tarptautiškumą. Kuriami naudingi mokslo projektai, mainų projektai tarp studentų ir dėstytojų, tobulinamos studijų programos. Tai gerai. Bet netikėtai išgirstame, kad studijų programų aprašai turėtų būti pirmiausia angliški, skatinama, kad mokslo darbai, straipsniai būtų rašomi kitomis kalbomis.

Ar Lietuvos mokslo ir studijų pasiekimai pristatomi ir prieinami (ir kokia apimtimi) lietuvių kalba ir Lietuvos visuomenei, kuri išlaiko ir finansuoja Lietuvos mokslo infrastruktūrą? Ar siekis, kad universitetų rektorai turėtų teisę nemokėti lietuvių kalbos, nėra pavyzdys, kad teisėtas tarptautiškumo siekis šiandien vis labiau užgožia teisėtą mokslo ir studijų lietuvių kalba visa apimtimi vystymo siekį?

Kur aukso vidurys?

Diego Ardoino

Berno universitetas, Vilniaus universitetas / University of Bern, Vilnius University

KARDINOLAS GIUSEPPE MEZZOFANTI IR „ŽEMAIČIŲ ARBA LIETUVIŲ KALBA“

Paleokomparatyvistikai pamažu tampant „mokslinė“ lingvistika, leksikografas iš Milano Francesco'as Cherubinis kalbininko Friedricho Adelungo veikalo *Übersicht aller bekannten Sprachen und ihrer Dialekte* (1820) vertimo į italų kalbą (1824) pratarmėje rašo, kad tais laikais Italija dėl menkų tarptautinių ryšių atsidūrė tam tikroje izoliacijoje ir tik nedaugelis domėjosi lingvistikos mokslais, „sakyčiau, turbūt vienintelis žymusis Bolonietis, mūsų laikų stebuklas kalbos mokslų srityje“ („*quasi direi quel solo illustre Bolognese ch'è la meraviglia de' tempi nostri in fatto di scienza glossica.*“, Cherubini 1820, V).

Tai aliuzija į kardinolą Giuseppe Gasparą Mezzofanti (1774–1849), kuris tuo metu buvo taip plačiai žinomas Italijoje ir Europoje, kad net nereikėjo jo konkrečiai įvardyti. Tai nulėmė jo stulbinamas gebėjimas mokytis kalbų, ir tokia kardinolo šlovė neišblėso iki šių dienų.

Kai kuriuose šaltiniuose (pvz., Russel 1858; 1859) užsimenama, kad jis mokėjo kalbėti ir „žemaitiškai ar lietuviškai“ (*Samogizio o Lituano*) ir kad jo užrašuose taip pat užfiksuotas ta kalba jo paties parašytas eiliuotas kūrinys.

Apsilankymas Mezzofančio archyve Bolonijoje suteikė galimybę patikrinti šią informaciją ir daugiau sužinoti apie spėjamas kardinolo baltų kalbų žinias.

Literatūra

Adelung, Friedrich 1820, *Übersicht aller bekannten Sprachen und ihrer Dialekte*, St. Petersburg: Nic. Gretch.

Cherubini, Francesco 1824, *Prospetto di tutte le lingue note e dei loro dialetti*, Milano: Gio. Battista Bianchi e C.

Russell, Charles William 1858, *The life of Cardinal Mezzofanti; with an introductory memoir of eminent linguists, ancient and modern*, London: Longman, Brown and Co.

Russell, Charles William 1859, *Vita del cardinale Giuseppe Mezzofanti e memoria dei più chiari poliglotti antichi e moderni: Dall'inglese recata in italiano e accresciuta di documenti*, Bologna: Tipografia di G. Monti.

Laimutė Balode¹, Aurelija Kaškelevičienė²

¹ Helsinkio universitetas, Latvijos universiteto Latvių kalbos institutas / University of Helsinki, Latvian Language Institute at the University of Latvia

² Helsinkio universitetas / University of Helsinki

LITUANISTIKOS STUDIJOS HELSINKIO UNIVERSITETE

Helsinkio universitetas (įkurtas 1640 m., per 33 000 studentų) – tai labiausiai į šiaurę nutolęs Europos taškas, kur suteikiama galimybė studijuoti baltistiką kaip pagrindinį dalyką ir įgyti bakalauro, magistro bei daktaro laipsnį. Nors baltistika Helsinkio universitete turi senas tradicijas (nuo XIX a. vidurio – Ottas Donneris, 1835–1909; Jooseppis Julius Mikkola, 1866–1946; Einas Vilhas Kalervas Nieminenas, 1891–1962; Jalas Lahja Kalima, 1884–1952; Aukustis Robertas Niemis, 1869–1931; Valentinas Kiparskis, 1904–1983 ir kt.), tačiau lietuvių kalbos lektoratas buvo atidarytas tik 1990 m. (dėstytojos Regina Venckutė, Meilutė Ramonienė, Aurelija Kaškelevičienė), o latvių kalbos – 1991 m. (dėstytojos Valentina Gurtaja, Laimutė Balode). Nuo 1995 m. baltų kalbas ir kultūras galima studijuoti kaip pagrindinį dalyką, o Humanitarinio fakulteto Slavistikos katedra pakeitė pavadinimą į Slavistikos ir baltistikos katedrą (*Slavistiikan ja baltologian laitos*). Šiuo metu po reorganizacijos baltų kalbos ir kultūros dėstomos HU Humanitarinio fakulteto Kalbų skyriuje.

Lietuvių kalbos ir kultūros studijas Helsinkio universitete galima pasirinkti kas antri metai. Šiuo metu baltistikos studentų skaičius siekia 15, tačiau neretai baltistiką kaip gretutinį dalyką – iš galimų 28 užsienio kalbų – pasirenka ir kitų specialybių studentai. Be praktinės kalbos, dar yra skaitomi privalomi įvadiniai kursai – baltų tautos ir kalbos, lietuvių kultūros ir literatūros įvadas, pažengusiesiems – literatūros kursai (literatūros istorija, šiuolaikinė literatūra) bei daug specialiųjų kursų: tarties pratybos, leksikologija, stilistika, vertimo kursas, baltų onomastika, lyginamoji lietuvių ir latvių gramatika ir kt. Studentai baltistai gali laisvai rinktis kursus pagal savo interesus bei ateities planus. Studijų pradžioje didžiausias dėmesys skiriamas praktinei kalbai. Trejus metus intensyviai mokydami studentai pasiekia B2 / C1 kalbos mokėjimo lygį. Bakalauro studijų metu privalomi Vasaros lituanistikos kursai, magistrantams privalomos vieno ar dviejų semestrų studijos Lietuvos aukštosiose mokyklose.

Norinčiųjų studijuoti baltų kalbas motyvacija labai įvairi. Tenka apgailestauti, kad vis mažiau studentų turi mokslinių filologinių interesų. Dauguma studentų rengiasi tapti vertėjais, dirbti versle. Neretai ateina mokytis kalbų dėl asmeninių priežasčių. Nerimą kelia mažas skaičius studentų, kurie renkasi baltistiką kaip pagrindinį dalyką. Kitos problemos susijusios su tuo, kad dirbantiems

studentams stinga motyvacijos tęsti magistrantūros / doktorantūros studijas, menka darbo pasiūla, leidyklos nesidomi mažųjų literatūrų vertimais ir pan.

Kalbant apie mokslinę veiklą, pažymėtini ilgamečio baltistikos kuratoriaus Kario Liukkoneno (1943–2019) tyrimai apie baltų skolinius suomių kalboje („Baltisches im Finnischen“, 1999). Baltizmų tyrinėjimo istorijai skirta Santerio Junttilos monografija (2015). Viena iš baltų onomastės Laimutės Balodės interesų sričių – finizmai latvių toponimikoje. Taikomajai lingvistikai atstovauja Aurelija Kaškelevičienė – kelių lietuvių kalbos kaip svetimosios vadovėlių autorė.

Literatūra

Balode, Laimute 2006, Baltistika Somijā – pagātne un nākotne, *Latvijas Universitātes raksti. Valodniecība. Somugristika*, Rīga: Latvijas Universitātes izdevniecība, 14–21.

Balode, Laimute 2001, Йозеф Миккола и балтийские языки, *Slavica Helsingiensia. 21. Papers in Slavic, Baltic and Balkan Studies*, Helsinki, 5–11.

Balode, Laimute, Aurelija Kaškelevičienė 2014, Baltistika Helsinkio universitete: praeitis, dabartis, ateitis, *Baltistikos centrai ir Lietuva (Baltistika pasaulio kontekste): mokslo straipsnių rinkinys*, Ona Petrėnienė, Jurga Trimonytė-Bikelienė (sud.), Vilnius: LEU, 16–23.

Donner, Otto 1884, Über den Einfluss des Litauischen auf die finnischen Sprachen, *Teichmeyer's Internationale Zeitschrift für allgemeine Sprachwissenschaft I*, Heilbronn, 257–271.

Junttila, Santeri 2015, *Tiedon kumuloituminen ja trendit lainasanatutkimuksessa: Kantasuomen balttilaislajien tutkimushistoria*, Helsinki.

Liukkonen, Kari 1999, *Baltisches im Finnischen*, Helsinki: Finnisch-Ugrische Gesellschaft.

Claudio Barna

Milano universitetas / University of Milan

THE USES OF CASES IN THE DIFFERENT INDO-EUROPEAN LANGUAGES

Lithuanian language together with some other languages, for example, Slavic, shows the extant case system. The system links Lithuanian language to classical languages. Though usually we know what case follows a precise verb, there are many issues to discuss here. For example, the Lithuanian verb *laukti* 'to wait' requires genitive instead of the expected accusative, e.g., *laukti geros progos* 'to wait of a good opportunity', *laukiu svečio* 'I wait for a guest', etc. This and the other similar examples are the key cases of my talk.

Analogical Classical Greek examples were analysed by Jean Humbert (1945). Roman Jakobson researched Russian from this perspective (1936). According to Jakobson, such cases are *Randkasus*, i.e. a 'margin cases'. By applying Humbert's and Jakobson's theories and by comparing several languages, I will suggest some interpretations concerning the Lithuanian language.

References

Jakobsohn, Roman 1936, Beitrag zur allgemeinen Kasuslehre, Gesamtbedeutungen der Russischen Kasus, *Travaux du cercle linguistique, de Prague* 6, 240–288.

Humbert, Jean 1945, *Syntaxe grecque*, Paris: Klincksieck.

Nijolė Birgelienė, Joanna Tabor

Varšuvos universitetas / University of Warsaw

BALTŲ FILOLOGIJOS VARŠUVOJE TRISDEŠIMTMETIS

Baltų filologijos katedra, kaip savarankiškas organizacinis vienetas, Varšuvos universitete įkurta 1990 m. Prieš tai dvejus metus (nuo 1988-ųjų) čia buvo vykdoma lituanistinė specializacija polonistikos studentams.

Pranešime trumpai aptariami katedros organizacinės struktūros pokyčiai, mokslinė ir didaktinė veikla (organizuotos konferencijos, periodiniai leidiniai; studijų struktūra ir programa). Dėmesio skiriama taip pat baltistikos studijų dalyviams – lietuvių ir latvių kalbų besimokantiems studentams, jų diplominiams darbams bei tolesnei profesinei veiklai, įvardijami kiti katedros darbuotojų ir studentų organizuojami renginiai bei pažintinės išvykos.

Šiomet Varšuvos baltistikos centrui sukanka 30 metų. Jis yra Bendrosios, Rytų Azijos lyginamosios kalbotyros ir baltistikos katedros dalis – Baltistikos skyrius.

Paweł Brudzyński

Varšuvos universitetas / Warsaw University

PASSIVE IN THE BIBLES OF S. B. CHYLINSKY AND E. GLÜCK

This presentation aims to characterize the passive in the Old Baltic texts of Samuel Chylinski's and Ernst Glück's Bible translations.

The main focus is to describe the morphology and syntax of the passive in the Old Baltic. The central part of the presentation deals with the different strategies of passivization in both languages, which differ from their contemporary counterparts in some crucial ways. Passive in both Lithuanian and Latvian contains an auxiliary verb and past participle. While this general rule is maintained in the Old Baltic, some differences might be spotted, such as amount and forms of auxiliary verbs used in Old Latvian, or agent expression in both languages. Tendencies presented in the aforementioned translations confirm and correspond with typological data, and reflect an important step in the rise of contemporary Baltic passive.

References

Holvoet, Axel 2001, Impersonals and Passives in Baltic and Finnic, *The Circum-Baltic Languages Typology and Contact Volume 2: Grammar and Typology*, Amsterdam/Philadelphia: John Benjamin Publishing Company.

Siewierska, Anna 1984, *The Passive: a Comparative Linguistic Analysis*, London/Sydney/Welfeboro, New Hampshire: Crom Helm.

Shibatani, Masayoshi 1985, Passives and Related Constructions: A prototipe analysis, *Language* 61(4), 821–848.

Geniušienė, Emma 2016, *Passive Constructions in Lithuanian: Selected works of Emma Geniušienė*, Anna Kibort, Nijolė Maskaliūnienė (eds.), John Benjamins Publishing Company.

Pietro Umberto Dini

Pizos universitetas / University of Pisa

**APIE ĪEVOS SUKŪRIMĄ SENUOSIUOSE BALTŲ TEKSTUOSE:
TARP FILOLOGIJOS, LINGVISTIKOS IR VERTIMO HERMENEUTIKOS**

Pranešime ketinama nagrinėti *Pradžios* knygos citatą (*Genesis* 2.21–23), kuri aptinkama tiek prūsiškame *Enchiridione*, tiek senovės lietuvių ir senovės latvių kalbų *Katekizmuose* ar *Postilėse*.

Didžiausias dėmesys bus skiriamas pagrindinei analizuojamosios citatos sąvokai, t. y. sen. prūsų <grėiwakaulin>, lie. *šonkaulis* ir lat. *sānkaulis*. Remiantis filologinio, lingvistinio ir vertimo hermeneutikos mokslo tyrimo metodais, pranešime iš esmės bus gilinamasi į tiriamojo žodžio semantiką, aptariamas ir aiškinamas kontekstas originalo kalba parašytame tekste ir vertimuose į kitas baltų kalbas.

Jolanta Gelumbeckaitė

Frankfurto prie Maino Johano Volfgango Gėtės universitetas / Johann Wolfgang Goethe University in Frankfurt am Main

LIETUVIŲ KALBOS TYRIMAI FRANKFURTO PRIE MAINO UNIVERSITETE

Frankfurto prie Maino J. W. Goethe's universiteto Empirinės kalbotyros institute nuo 2005 m. buvo pradėtos dėstyti baltų kalbos, o nuo 2015 m. ėmė veikti reguliari Baltistikos studijų bakalauro programa, integruota į empirinės kalbotyros studijas (<https://www.uni-frankfurt.de/82681247/Baltistik>). Studentai, pasirinkę baltistiką kaip pagrindines arba gretutines studijas, šalia bendrųjų kalbotyros dalykų studijuoja teorinius baltų kalbotyros dalykus, tradiciškai pradėdami nuo baltų kalbotyros įvado, taip pat senąją lietuvių, šiuolaikines lietuvių ir latvių kalbas, prūsų kalbą, akcentologijos, morfologijos, leksikos, sintaksės, dialektologijos pagrindus (https://www.uni-frankfurt.de/67275797/Baltische_Sprach_hf.pdf). Studijų procese aktyviai bendradarbiaujame su Vilniaus, Pizos, Prahos, Stokholmo, Talino universitetais, studentų ir dėstytojų mainus remia *Erasmus+* programa. Projektas „Užsienio baltistikos centrų ir Lietuvos mokslo ir studijų institucijų bendradarbiavimo skatinimas“ toliau užtikrina lietuvių kalbos lektorato finansavimą, todėl studentai turi galimybę studijuoti lietuvių kalbą keturiais kalbos mokėjimo lygiais. Pirmuoju projekto „Lietuva čia ir ten: kalba, mokslas, kultūra, visuomenė“ etapu, 2012–2014 m., buvo parengtas atvirosios prieigos elektroninio interaktyvaus mokymo lietuvių kalbos (I–II lygio) kursas vokiškai kalbantiesiems „Regina Juodišiūtė, Elvyra Petrašiūnienė. Lietuvių kalbos mokymo kursas. I dalis. Lietuvių kalbos mokymo kursas. II dalis“ (<https://olat.server.uni-frankfurt.de/olat/auth/RepositoryEntry/7288619008>). 2015 m. šio kurso pagrindu parengtas bandomasis mokomojo elektroninio atvirosios prieigos lietuvių–vokiečių kalbų žodyno variantas LiDeW (<http://titus.uni-frankfurt.de/lidew/>). Bendradarbiaujant su Lietuvos ir Italijos baltistais Frankfurte atliekami moksliniai tyrimai daugiausia orientuoti į senąjį lietuvių kalbos periodą ir referencinio senosios lietuvių kalbos korpuso rengimą: SLIEKKAS (<http://titus.fkidg1.uni-frankfurt.de/sliekkas/index.html>), CorDon (<http://titus.fkidg1.uni-frankfurt.de/cordon/menu/de/start.html>). Be to, drauge su Lietuvos ir Latvijos baltistais rengiame interaktyvų Prūsijos žemėlapi (<http://prusija.lki.lt/>).

Jurgita Jaroslaviėnė¹, Jolita Urbanaviėienė², Juris Grigorjevs³, Inese Indriėėnė⁴

^{1, 2} Lietuvių kalbos institutas / Institute of the Lithuanian Language

^{3, 4} Latvijos universiteto Latvių kalbos institutas / Institute of Latvian Language at University of Latvia

PRAKTINĖ FUNDAMENTINIŲ LYGINAMŲJŲ INSTRUMENTINIŲ GARSŲ TYRIMŲ NAUDA, TEORIJŲ IR METODŲ INOVACIJOS IR PERSPEKTYVOS

Šio pranešimo tikslas – aptarti svarbiausias dabartinių lietuvių ir latvių kalbų garsinės struktūros skirtības, praktinę fundamentinių lyginamųjų instrumentinių garsų tyrimų naudą ir apžvelgti galimas tolesnes akustinės ir artikuliacinės fonetikos ir fonologijos teorijų ir metodų inovacijas bei tokio pobūdžio tyrimų perspektyvas ir uždavinius.

Pietro Umberto Dini savo monografijoje „Baltų kalbų lyginamoji istorija“ (2019) pastebi, kad baltų kalbų sistemose vyksta nepaliaujamas sintetinės struktūros nykimas, labiausiai pastebimas kaip fleksinių vardažodžio ir veiksmažodžio formų redukcija. Jis teigia, kad baltų kalbose, kaip ir visose kitose indoeuropieėių kalbose, atpažįstama struktūrinė raida: agliutinacinė → sintetinė → izoliacinė kalba. Anot autoriaus, lietuvių kalboje izoliacinis raidos etapas dar tik prasideda, o latvių kalbos izoliacinė struktūra vis labiau ryškėja. Pietro Umberto Dini teigia, kad „iš baltų sistemų latvių kalba struktūrinės raidos požiūriu „dreifuoja“ greičiau, o lietuvių kalba dėl daug lėėiau vykusios kaitos išlieka morfologiškai konservatyviausia iš dabartinių indoeuropieėių kalbų“ (Dini 2019, 577). Autorius, remdamasis, pavyzdžiui, šnekamojoje lietuvių kalboje ryškėjanėiu polinkiu kirtį perkelti į pirmą skiemenį (ten, kur nuo seno kirėiuojama latvių kalboje), mano, kad abiejose kalbose pastebimos analogiškos tendencijos, t. y. baltų kalbos vystosi suartėjimo link. Tačiau naujausias sinchroninis instrumentinis baltų kalbų garsyno tyrimas šių tendencijų nepatvirtina: lietuvių ir latvių kalbų garsinė struktūra vis dar laikytina pakankamai skirtinga (Urbanaviėienė, Indriėėnė, Jaroslaviėnė, Grigorjevs 2019, 286).

Naujausias sinchroninis baltų kalbų garsyno tyrimas neseniai publikuotas dviem knygomis – serijos „Baltų kalbų garsynas XXI a. pradėioje“ kolektyvinėmis e. monografijomis (Jaroslaviėnė, Grigorjevs, Urbanaviėienė, Indriėėnė 2019; Urbanaviėienė, Indriėėnė, Jaroslaviėnė, Grigorjevs 2019), kuriose lietuvių ir latvių kalbų garsai instrumentiškai ištirti ir aprašyti pagal tuos paėius principus, išryėkinant kalbų tipologijos tyrimams svarbius tiriamųjų kalbų skirtumus ir panašumus. Knygose lyginami lietuvių ir latvių bendrinių kalbų balsių kokybiniai ir kiekybiniai požymiai, priebalsių akustinės ir artikuliacinės charakteristikos bei aprašomi balsių ir priebalsių sąveikos tyrimai. Remtasi lietuvių fonetikos ir fonologijos mokyėlos (Valerijos Vaitkeviėiūtės, Elzės

Mikalauskaitės, Alekso Girdenio, Antano Pakerio, Reginos Kliukienės, Danutės Balšaitytės, Lidijos Kaukėnienės, Roberto Kudirkos, Ryčio Ambrazevičiaus, Astos Leskauskaitės, Astos Kazlauskienės ir kitų mokslininkų) išgvildentais metodologiniais principais ir fonetikų latvių patirtimi, ypač įvairiais eksperimentinės fonetikos metodais (plg. Jurio Grigorjevo, Inesės Indričinės, Janos Tapertės, Solveigos Čeirinės, Dacės Markus ir kitų latvių fonetikų darbus).

Instrumentiškai ištirtų lietuvių ir latvių kalbų priebalsių akustinės ir artikuliacinės charakteristikos ir garsų sąveikos ypatumai aprašyti atsižvelgiant į įvairių kriterijų, tokių kaip palatalizacija, balsingumas, artikuliacijos būdas ir vieta, lytis, įtaką. Kai kurie tyrimai, pavyzdžiui, santykinio, intensyvumo, sprogo fazės trukmės, lokuso lygčių, su lietuvių kalbos priebalsiais buvo atlikti pirmą kartą. Lietuvių ir latvių bendrinių kalbų pastovios artikuliacijos balsių spektrinių charakteristikų analizė ir akustinių parametrų palyginimas rodo, kad lietuvių kalbos trumpųjų ir ilgųjų balsių kokybė skiriasi kur kas labiau negu atitinkamai latvių kalbos trumpųjų ir ilgųjų balsių, esama ir daugiau ypatumų – garsinės struktūros skirtumų ir panašumų. Pagal tarptautinę fonetikos abėcėlę lietuvių ir latvių kalbų balsiams ir priebalsiams universalūs tarptautiniai rašmenys priskirti atsižvelgus į akustinius ir artikuliacinius garsų požymius bei fonologinį reikšmingumą ir tradicinėse lietuvių ir latvių kalbų gramatikose nusistovėjusias, taip pat ir naujausias nuostatas. Įtvirtinama lietuviška kalbos akustikos terminija.

Serijos „Baltų kalbų garsynas XXI a. pradžioje“ knygos – tai pagrindas toliau tęsti instrumentinį dabartinių baltų kalbų garsyno tyrimą kitais aktualiais aspektais ir perspektyvomis.

Literatūra

Dini, Pietro Umberto 2019, *Baltų kalbų lyginamoji istorija*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras.

Jaroslaviene, Jurgita, Juris Grigorjevs, Jolita Urbanavičienė 2019, *Baltų kalbų garsynas XXI a. pradžioje: Balsių ir garsų sąveikos instrumentinis tyrimas: mokslo monografija su garsinėmis iliustracijomis*, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.

Urbanavičienė, Jolita, Inese Indričāne, Jurgita Jaroslaviene, Juris Grigorjevs 2019, *Baltų kalbų garsynas XXI a. pradžioje: Priebalsių instrumentinis tyrimas: mokslo monografija su garsinėmis iliustracijomis*, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.

Erika Jasionytė-Mikučionienė

Vilniaus universitetas / Vilnius University

ADVERBIALINIAI SAKINIAI DABARTINĖJE SAKY TINĖJE LIETUVIŲ KALBOJE

Pranešimo objektas – adverbialiniai (kitaip, aplinkybiniai) sakiniai dabartinėje sakytinėje lietuvių kalboje. Pagrindinis dėmesys skiriamas laiko (1), priežasties (2), sąlygos (3) ir nuolaidos (4) sakiniams, pvz.:

(1) [...] *kai pagalvoju, kas yra tie egzaminai, tai tikrai ne taip jau baisu, **kol** pati nepatyrčiau.* (DLKT-SK)

(2) *o **kadangi** čia su visokiais sunkumais mes įvažiuojam(e) ir išvažiuojam(e), tai reikia viską įvertinti.* (SLKT)

(3) *nu gerai, **jei** tris kokius gausiu, tai neisiu.* (SLKT)

(4) *šilta, **nors** striukę gal reikėjo pasiimti(i).* (SLKT)

Pranešime siekiama išnagrinėti pasirinktų adverbialinių sakinių tipų jungimosi galimybes ir semantinius ryšius tarp pagrindinio ir subordinuojamojo dėmens. LKG III (1976, 800) aplinkybinius sakinius priskiria prie semantinio prijungimo sakinių grupės: šalutiniai dėmenys jungiami semantiniiais jungtukais arba prieveiksmais, kurie neturi savarankiškos funkcijos, subordinuojami dėmenys yra savarankiškesni, t. y. nepriklauso nuo pagrindinio dėmens žodžių nei morfologinių, nei semantinių ypatybių. Akcentuojama kalbamų sudėtinių sakinių dėmenų asimetrija (Holvoet, Judžentis 2003, 103), t. y. vienas dėmuo yra pagrindinis (figūra), o kitas – priklausomasis (fonas); teigiama, kad dėmenų tvarka arba laisva, arba apibrėžta (LKG III 1976, 797-798). Vis dėlto Holvoetas ir Judžentis (2003, 103), taip pat Pajėdienė (2018, 77) pastebi, kad net ir laisvai išsidėstančių dėmenų pozicinė simetrija nėra neribota, o jų parinkimas ir vieta vienas kito atžvilgiu turi įtakos semantiniams santykiams, susiklostantiems tarp adverbialinių sakinių dėmenų.

Prijungiamieji laiko sakiniai (įskaitant sakinius su laiko ribą reiškiančiais jungiamaisiais žodžiais) nusako dviejų veiksmų santykį vienas kito atžvilgiu: jie gali perteikti veiksmų sekos arba vienalaikiškumo santykius. Priežasties sakiniai žymi „priežasties ir padarinio arba išvados ir jos loginės prielaidos santykius“ (LKG III 1976, 862). Pirminė sąlygos sakinių reikšmė – nusakyti veiksmus ar reiškinius, kurie reikalingi tam, kad būtų realizuota pagrindinio sakinio propozicija. Nuolaidos sakinių propozicija susijusi opoziciniu santykiu su pagrindinio sakinio propozicija: nepaisant šalutiniu sakiniu reiškiamos priežasties ar sąlygos, pagrindinio dėmens propozicija vis tiek realizuojama. Taikant Kortmanno (1997) pasiūlytą adverbialinių sakinių nagrinėjimo schemą, taip pat naujesnes tipologines įžvalgas apie baltų kalbų laiko ribą reiškiančius sakinius (Wälchli 2018),

pranešime pristatoma išsamesnė lietuvių kalbos adverbialinių sakinių semantinė ir sintaksinė charakteristika sakytiniame diskurse.

Be semantinių ryšių, susiklostančių tarp adverbialinių sakinių dėmenų, pranešime pateikiama struktūrinė ir formalioji adverbialinių sakinių sakytinėje kalboje charakteristika: prijungiamojo dėmens pozicija pagrindinio dėmens atžvilgiu, pagrindinio ir priklausomojo dėmens predikatų gramatinės ypatybės (finitiškumas, laikas, modalumas, sąsaja su neigimu), taip pat tipiškiausi jungiamieji žodžiai, atskirą dėmesį skiriant koreliatyviniams (arba tradiciškai – poriniams) jungtukams.

Pranešimui medžiaga rinkta iš „Sakytinės lietuvių kalbos tekstyno“ (SLKT) (<http://sakytinstekstynas.vdu.lt/index.php>) ir „Dabartinės lietuvių kalbos tekstyno“ sakytinės kalbos patekstynio (DLKT-Sk) (<https://klc.vdu.lt/>).

Literatūra

Holvoet, Axel, Artūras Judžentis (red.) 2003, *Sintaksinių ryšių tyrimai*, Vilnius: Lietuvių kalbos instituto leidykla, (Lietuvių kalbos gramatikos darbai 1).

Kortmann, Bernd 1997, *Adverbial Subordination. A Typology and History of Adverbial Subordinators Based on European Languages*, Berlin and New York: Walter de Gruyter.

LKG III 1976, *Lietuvių kalbos gramatika*, III tomas: Sintaksė, Vilnius: Mokslas.

Pajėdienė, Jūratė 2018, Santykinio laiko raiška prieveiksmiais laiko sakiniais šiaurės žemaičių telšiškių tarmėje, *Baltu filologija* 27(1/2), 75–100.

Gintarė Judžentytė-Šinkūniene

Vilniaus universitetas / Vilnius University

WHEN TRADITIONS MEET DIFFERENT APPROACHES: THE CASE OF THE EXOPHORIC LITHUANIAN DEMONSTRATIVE PRONOUNS

In prototypical instances of spatial reference, Lithuanian speakers produce spatial demonstratives like *šis* ‘this’ and *tas* ‘that’, less often – *anas* ‘that’ (Judžentytė 2017, 173–193). These demonstrative pronouns usually are interpreted from egocentric point of view (Ulvydas, 1965; Rosinas 1988, 50–51; 1996, 57–59; Ambrazas, 2006). Distance is very important when understanding the meanings of demonstrative pronouns as well. *Šis*, *tas* can refer to proximal (‘near the speaker’) and *anas*, *tas* to distal (‘not near the speaker’) entities (Ulvydas 1965, 678–679; Rosinas 1996, 58–59; Ambrazas 2006, 262). It seems that from this perspective Lithuanian corresponds to the earlier theories of deixis (Bühler, 1934; Levinson, 1983; Lyons, 1977, etc.).

Still, there are plenty of cases, when the speaker makes a different choice. For instance, by saying (1) *Tas atrodo geresnis* ‘That one looks better’ he refers to an object located at distance of one meter from interlocutors; yet by questioning (2) *Kam priklauso šis namas?* ‘Who owns this house?’ he points out to the visible referent about one kilometre away.

The present talk aims to review the existing research on the exophoric Lithuanian demonstrative pronouns and to give a short review of other possible parameters alongside the distance that influences the choice of demonstratives as well as the applied methods in the field. It also suggests some key aspects for the analysis of the exophoric use of demonstrative pronouns.

The given review suggests that it is now time to close the previous chapter and to move in another direction of Lithuanian demonstratives researches.

References

- Ambrazas, Vytautas (ed.) 2006, *Dabartinės lietuvių kalbos gramatika*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.
- Bühler, Karl 1934, *Sprachtheorie*, Jena: Fischer.
- Judžentytė, Gintarė 2017, Spatial deixis in Lithuanian: demonstrative pronouns. *Valoda: nozīme un forma 8. Valodas gramatiskās un leksiskās sistēmas variatīvums*, Kalnača, Andra, Lokmane, Ilze (eds.), Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 173–193.
- Levinson, Stephen C. 1983, *Pragmatics*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Lyons, John 1977, *Semantics 2*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Rosinas, Albertas 1988, *Baltų kalbų įvardžiai*, Vilnius: Mokslas.

Rosinas, Albertas 1996, *Lietuvių bendrinės kalbos įvardžiai*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla.
Ulvydas, Kazimieras (ed.) 1965, *Lietuvių kalbos gramatika 1*, Vilnius: Mintis.

Andra Kalnača

Latvijos universitetas / University of Latvia

VERBA VEIDS LATVIEŠU UN LIETUVIEŠU VALODĀ – VIENA UN TĀ PATI VAI TOMĒR ATŠKIRĪGA KATEGORIJA?

Referāta mērķis ir vispārīgi salīdzināt veida nozīmju gramatizēšanos un izteikšanas iespējas latviešu un lietuviešu valodā. Lai gan abas valodas ir radniecīgas un daudzas gramatiskās parādības tajās ir līdzīgas, tomēr abas valodas nav vienādas un vienu un to pašu gramatisko nozīmju izteikšana var atšķirties. Tas attiecas arī uz veida nozīmju izteikšanas iespējām latviešu un lietuviešu valodā, kā arī uz to interpretāciju gramatikās. Te atrodamas gan kopīgas, gan atšķirīgas iezīmes (sal., piem., Ahero et al. 1959, 564–582; Paegle 2003, 130–138; Kalnača 2013, 533–541 un Paulauskienė 1994, 291–296; Ambrazas 1996, 288–290).

Kā latviešu, tā lietuviešu valodā viena no verba raksturīgākajām pazīmēm ir spēja izteikt dažādas veida nozīmes, kas raksturo darbību gan kā nepabeigtu / pabeigtu (izteiktu ar prefiksu palīdzību) (1), gan vienkārtēju / daudzkārtēju (izteiktu ar sufiksiem) (2) opozīciju (piem., Ambrazas 1997, 234–237; Kalnača 2013).

- | | | |
|-----|----|--|
| (1) | a. | latviešu
<i>iet – aiziet, lasīt – izlasīt</i> |
| | b. | lietuviešu
<i>laužti – atlaužti, degti – sudegti</i> |
| (2) | a. | latviešu
<i>braukt – braukāt, sviest – svaidīt</i> |
| | b. | lietuviešu
<i>braukti – braukti, šokti – šokinėti</i> |

Taču atšķirībā no tādām gramatiskām nozīmēm kā laiks vai kārtā, kuru izpausme saistīta ar formveidošanu, veids ir saistīts ar vārddarināšanu, prefiksa un arī paša verba leksisko nozīmi. Turklāt veida nozīmes gan latviešu, gan lietuviešu valodā parasti nosakāmas jau verba nenoteiksmē (sk. (1), (2) piemēru).

Verba veida nozīmju saikne ar vārddarināšanu arī ir viens no iemesliem, kas kavē to uzskatīt par gramatisku kategoriju gan latviešu, gan lietuviešu valodā – lai gan abu valodu gramatikās atrodami dažādi viedokļi par veida statusu valodā. Proti, veids aprakstīts ne tikai kā (leksiki) gramatiska

kategorija (piem., Ahero et al. 1959; Paegle 2003), bet arī kā verba leksiski gramatiska pazīme (Ambrazas 1997; Kalnača 2013). Tādējādi var uzskatīt, ka gramatiskā apraksta tradīcijas latviešu un lietuviešu valodā ir līdzīgas – šaubas par veidu kā gramatisku kategoriju parādās abu valodu verba gramatiskās sistēmas aprakstos atkarībā no autoru uzskatiem (piem., Paulauskienė 1994; Paegle 2003; Kalnača 2014).

Tomēr, ieskatoties veida nozīmju izteikšanas līdzekļos latviešu un lietuviešu valodā, aina ir atšķirīgāka. Pirmajā brīdī abas valodas šķiet visai līdzīgas tai ziņā, ka nepabeigtas / pabeigtas darbības marķēšanā izmanota bezpriedēkļa / priedēkļa verbu opozīcija, bet vienkārtējās / daudzkārtējās darbības marķēšanā izmantota bezpriedēkļa / priedēkļa verbu opozīcija.

Taču ir vismaz divas būtiskas latviešu un lietuviešu valodas veida nozīmju izteikšanas atšķirības. Pirmkārt, latviešu valodā kā margināla kustības (telisku) verbu mērķa izteikšanas pazīme fiksējamas konstrukcijas *verbs + adverbs* (piem., Holvoet 2001, 132–146; Horiguči 2016; Kalnača 2017), kas nav raksturīgas lietuviešu valodā.

(3) *iet iekšā – ieiet iekšā, nākt ārā – iznākt ārā*

Otrkārt, lietuviešu valodā ar piedēkli *-inė-ti* no priedēkļverbiem, kas izsaka pabeigtu darbību, iespējams darināt nepabeigtas darbības verbus (piem., Paulauskienė 1994, 68; Ambrazas 1997, 237).

(4) *atiduoti – atidavinėti, supirkti – supirkinėti*

Šāds vārddarināšanas tips savukārt nav iespējams latviešu valodā (Kalnača 2013, 540–541, 2014, 108–109).

Referātā iecerēts tuvāk aplūkot abas minētās latviešu un lietuviešu valodas veida atšķirības veida jautājumu interpretācijas kontekstā.

Literatūra

Ahero, Antonija et al. 1959, *Mūdienu latviešu literārās valodas gramatika I*, Rīga: LPSR Zinātņu akadēmijas izdevniecība.

Ambrazas, Vytautas (red.) 1996, *Dabartinės lietuvių kalbos gramatika*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla.

Ambrazas, Vytautas (red.) 1997, *Lithuanian Grammar*, Vilnius: Baltos lankos.

Holvoet, Axel 2001, *Studies in the Latvian verb*, Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Horiguči, Daiki 2016, Priedēkļa un adverba atbilstme konstrukcijā “bezpriedēkļa verbs + adverbs” latviešu valodā, *Valoda: nozīme un forma* 7, 31–40.

Kalnača, Andra 2013, Darbības vārds (verbs), *Latviešu valodas gramatika*, Nītiņa, D., Grigorjevs, J. (red.), Rīga: LU Latviešu valodas institūts, 456–564.

- Kalnača, Andra 2014, *A Typological Perspective on Latvian Grammar*, Warsaw / Berlin: De Gruyter Open.
- Kalnača, Andra 2017, The construction *non-prefixed verb + spatial adverb* in Latvian. *Eesti ja soome-ugri keeleteaduse ajakiri. Journal of Estonian and Finno-Ugric Linguistics* 8(1), 75–95.
- Paegle, Dzintra 2003, *Latviešu literārās valodas morfoloģija*, I. Rīga: Zinātne.
- Paulauskienė, Aldona 1994, *Lietuvių kalbos morfoloģija*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla.

Vytautas Kardelis

Vilniaus universitetas / Vilnius University

SALZBURGO DIALEKTOMETRIJA IR LIETUVIŲ KALBOS ATLASAS

Pranešime aptarsiu svarbiausius Salzburgo dialektometrijos mokyklos teorinius ir metodologinius principus, dialektometrijos objektą ir tyrimo tikslus. Taip pat pristatysiu Lietuvių kalbos atlaso dialektometravimo projektą ir pagrindinius šio projekto žingsnius: žemėlapių trianguliaciją, duomenų atrankos principus, duomenų kodavimą ir pan.

Anastasija Kostiučenko

Greifswaldo universitetas / University of Greifswald

GREIFSWALDO UNIVERSITETO BALTISTIKOS INSTITUTO VEIKLA

Greifswaldo universiteto Baltistikos institute studentai įgyja bendrą filologinį išsilavinimą bei turi galimybę mokytis baltų kalbų. Institutas populiarina lietuvių bei latvių kultūrą, literatūrą, tautosaką ne tik Vokietijoje, bet ir už jos ribų. Taip pat stebi baltų kalbų situaciją diasporoje, organizuoja mokslinius ir kultūrinius renginius. Institutas nuolat palaiko ryšius su Lietuvos ir Latvijos universitetų baltistais: 2021 m. birželio 16–18 d. Greifswalde vyks baltistų konferencija „Baltų kalbos ir kultūros diasporoje“, kurią rengiame kartu su Baltų studijų draugija Vokietijoje. Deja, dėl pandemijos buvo atšaukta 2020 m. rugsėjį numatyta 10-oji baltistų vasaros mokykla vokiečių kalba „Baltikum: Distanz als Chance“ („Baltijos šalys iš tolo: žiūros galimybės“).

2018 m. institutas buvo perkeltas į naujas, modernias patalpas pačioje miesto širdyje ir kartu pažymėjo 25-erių metų jubiliejų. Mokslo įstaiga glaudžiai bendradarbiauja su Lietuvos Respublikos ir Latvijos Respublikos ambasadomis Vokietijoje bei su Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija. Būtent pastarosios dėka institutas 2017 m. išsaugojo lietuvių kalbos dėstytojo etatą. Taip pat Švietimo ir mokslo ministerija pritarė ir mano sociolingvistiniam tyrimui apie socialinę kalbų statusą Lietuvoje, kurį sėkmingai atlikau 2015 m. pabaigoje ir kurio rezultatai paskelbti 2020 m. išleistoje straipsnių rinktinėje pavadinimu „The Social Status of Languages in Finland and Lithuania. A Plurimethodological Empirical Survey on Language Climate Change“. Pranešime bus pristatyti ir trumpai aptarti Greifswaldo universiteto Baltistikos instituto pastarųjų dešimties metų darbai, moksliniai tyrimai ir projektai bei ateities planai.

**CONSTRUCTIONS WITH THE VERB *EITI* ‘TO GO’ IN THE 16TH CENTURY
LITHUANIAN WRITINGS**

This research investigates the semantics and structure of the constructions with the verb *eiti* ‘to go’ extracted from the old written Lithuanian texts dating back to 16th century. It aims to examine the meanings and structure of the constructions that contain the motion verb *eiti* ‘to go’ within their structure. There is a considerable body of research investigating various aspects of motion verbs in different languages of the world, including Lithuanian. However, no studies have so far targeted constructions with the verb *eiti* ‘to go’ found in the 16th century Lithuanian writings. The present study is based on the qualitative content analysis, quantitative analysis, and frame semantics methodology. The concordances of the Lithuanian texts have been filtered out from the Database of Old Writings digitalized by the Institute of the Lithuanian Language. The examples were taken from Martynas Mažvydas’ *Katekizmas* (MžK) and *Forma krikštymo* (MžF), Jonas Bretkūnas’ *Biblija* (BB), *Giesmės Duchanos* (BG), *Kancionalas* (BKa) and *Kolektos* (BKo), Mikalojus Daukša’s *Katekizmas* (DK) and *Postilė* (DP).

The frames of *Motion*, *State*, *Law*, *Eternity*, *Service*, *Opposition*, *Law*, etc., evoked by the selected constructions, were examined using the frame semantics (*FrameNet* Project). The research has shown that the current constructions with the motion verb *eiti* ‘to go’ can form the core of the mentioned frames. The observation that has emerged from this analysis is that some meanings of the analyzed constructions are conserved in the current Lithuanian language while others have already disappeared. This work could be useful for historical linguists.

Jūratė Lubienė, Dalia Pakalniškienė

Klaipėdos universitetas / University of Klaipėda

METAFORINIAI ŠIAURĖS ŽEMAIČIŲ PATARMĖS SOMATONIMAI:

ARTEFAKTINIS MOTYVACIJOS MODELIS

Lietuvių kalbotyroje atskirų teminių grupių leksikos onomasiologinei analizei skirtų darbų nėra daug (Gritėnienė 2006, Lubienė 2015), nors žodžių motyvacija yra viena iš tų sričių, kurios nepraranda aktualumo keičiantis metodologinėms lingvistinių tyrimų paradigmoms.

Pranešime pristatomo tyrimo objektas – metaforiniai šiaurės žemaičių patarmės (ŠŽP) somatonimai. Tiriant kūno dalių pavadinimų onomasiologinę struktūrą buvo siekiama nustatyti metaforinius motyvacijos modelius ir jų produktyvumą bei atskleisti onomasiologine struktūra fiksuojamus konceptualiuosius pasaulio, pirmiausia žmogaus kūno dalių, požymius.

Nustatyta, kad pagal leksinių motyvatorių semantiką ŠŽP metaforiniai somatonimai priklauso dešimčiai motyvacijos modelių. Iš visų metaforos ištakos srities rodiklių reikšmingiausi keturi: artefaktinis, zoomorfinis, somatinis ir mikofitoniminis. Tarp jų pats produktyviausias yra artefaktinis motyvacijos modelis.

Artefaktiniam motyvacijos modeliui priklausantys somatonimai įvardija įvairiose kūno vietose esančias kūno dalis, dažniausiai vyro lyties organus, kojas ir jų dalis, kiek rečiau galvą. Artefaktinės metaforos pamatą sudaro asociatyvus daikto ir kūno dalies panašumas pagal įvairius parametrus: formą, dydį, sandaros ir medžiagiškumo ypatybes, veiksmus, ypač pasikartojančius judesius.

Eksplicitinių artefaktinių motyvatorių itin gausu – per 100. Tarp jų neabejotinai vyrauja tradiciniam kaimui būdingų buities realiųjų pavadinimai: 1) darbo įrankių, priemonių; 2) smulkių, kietų buities daiktų ir jų dalių; 3) žemės ūkio padargų, vežimo dalių, kinkymo reikmenų ir šiuolaikinės technikos; 4) muzikos instrumentų, žaidimų, švenčių, apeigų atributų; 5) pastatų, statinių dalių, elementų; 6) indų ir kitų kaimo buityje naudojamų talpų; 7) medžiaginių, odinių daiktų; 8) maisto produktų, patiekalų. Artefaktinės metaforos įvairovė ir dažnumas rodo esant konceptualiąją žmogaus ir jį supančios buities daiktų vienovę. Be to, somatonimų motyvuotėse implikuojami ne tik kūno dalių požymiai, bet ir jų vertinimas, etinės bei estetinės patarmę vartojančios bendruomenės nuostatos, papročiai ar įpročiai.

Artefaktinis motyvacijos modelis yra itin gyvybingas, nuolat atsinaujinantis motyvacijos modelis.

Literatūra

Gritėnienė, Aurelija 2006, *Augalų pavadinimų motyvacija šiaurės panevėžiškių patarmėje*, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.

Lubienė, Jūratė 2015, *Lietuvių kalbos mikonimai: nominacija ir motyvacija*, Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.

Džiuljeta Maskuliūnienė, Regina Kvašytė, Kazimieras Župerka

Šiaulių universitetas / University of Šiauliai

AR KINTA ŽODŽIO *KAIMIETIS* KONOTACIJA?

Pranešimo tikslas yra pasiaiškinti žodžio *kaimietis* konotaciją (priėreikšmį), neigiamą ir teigiamą „kaimiečio“ sąvokos vertinimą dabartinėje lietuvių kalbos vartosenoje, t. y. atlikti sociolingvistinę bei stilistinę to žodžio interpretaciją. Viena iš pranešimo paskatų – pastaruoju metu tarp kalbininkų plintantis teiginys esą atsiradusi nauja neigiama žodžio *kaimietis* konotacija. Taip teigti nėra tikslu, nes vertinamieji šio žodžio atspalviai nėra naujas, be to, kur kas sudėtingesnis reiškinytis negu vien neigiama konotacija.

Medžiaga tyrimui surinkta iš *Dabartinės lietuvių kalbos tekstyno* (DLKT) grožinės literatūros ir publicistikos skyrių, be to, papildomai rinkta pavyzdžių iš žodynų, žiniasklaidos, grožinių lietuvių literatūros kūrinių, kitų stilių dabartinių tekstų. Išnagrinėti DLKT pateikti daiktavardžių *kaimietis*, *kaimietė* visų formų pavartojimo 1375 pavyzdžiai. Tie žodžiai pavartoti 1148-iuose (apie 83 proc.) neutralaus turinio kontekstuose, 91-ame (apie 7 proc.) teigiamo ir 136-iuose (apie 10 proc.) neigiamo turinio kontekstuose. Daugiau yra tų neigiamų kontekstų, kuriuose *kaimiečio*, *-ės* pavartoti daugiskaitos linksniai, taigi, neigiamus kaimiečio bruožus linkstama labiau apibendrinti, apimti vyrus ir moteris. Kaip matyti iš skaičiavimo duomenų, beveik penktadalyje DLKT kontekstų kaimiečio sąvoka, pats žodis turi vienu ar kitu būdu ryškinamą vertinamąjį atspalvį; teigiamo ir neigiamo vertinimo kontekstų skaičius skiriasi nedaug.

Tyrimo išvados remiamos ir naujausiomis sociologijos ir psicholingvistikos publikacijomis, susijusiomis su žodžių bei sąvokų *kaimas* ir *kaimietis* aksiologija: Gintarės Dusevičiūtės (2014) atliktoje sociologinėje apklausoje daugumas tiek miesto, tiek kaimo gyventojų kaimietį vertino daugiau teigiamai, Silvijos Papaurėlytės (2014) atlikto psicholingvistinio eksperimento (dalyvavo Lietuvos universitetų studentai) duomenimis, didžioji žodžio *kaimas* keliamų asociacijų dalis irgi buvo teigiamos.

Žodžio *kaimietis* konotacija nuo senesnių laikų iš esmės nėra pakitusi: šis žodis tebėra funkciniu stilistiniu ir vertinamuoju atžvilgiu neutralus kaimo gyventojų ar iš kaimo kilusio žmogaus pavadinimas. Kita vertus, iš visų peržiūrėtų kontekstų susidaro įspūdis, kad kaimo idealizavimo ar šiaip jau palankaus vertinimo dabartiniuose tekstuose, palyginti su ankstesnių laikotarpių viešąja raštija, sumažėjo. Pagausėjo tekstų, kuriuose kaimiečiai, kaimietiškas vertinami perdėm neigiamai. Nepalankaus vertinimo kontekstai nėra naujas reiškinytis: neigiamos *kaimiečio* konotacijos atspindžių esama jau senojoje frazeologijoje, tarpukario ir vėlesniuose publicistikos ir grožinės

literatūros tekstuose. Neigiamas kaimietiško vertinimas ypač įsitvirtinęs slenge, žargonuose, apskritai žemojoje kultūroje. Dabar nauja yra tai, kad seniau neigiamas kaimo ir kaimiečio vertinimas iš esmės buvo paplitęs miesto paauglių bei miesčioniškų nuostatų sluoksniu kalbinėje raiškoje, o pastaruoju metu tokį vertinimą viešajame diskurse ėmė reikšti bei propaguoti ir tam tikrų nuostatų intelektualai.

Taigi, remiantis dabartinės vartosenos duomenimis, netikslu teigti bendrinėje lietuvių kalboje esant *sistemingą* neigiamą daiktavardžių *kaimietis*, *kaimietė* konotaciją; pripažintinas tik *kontekstinis* bei *situacinis* vertinamasis (teigiamas arba neigiamas) tų žodžių atspalvis, t. y. *konsituacinė* konotacija.

Literatūra

Dusevičiūtė, Gintarė 2014, Šiuolaikinė miestiečio ir kaimiečio samprata, *Liaudies kultūra*, 5, 73–78.

Papaurėlytė, Silvija 2014, Žodžio *kaimas* asociacijų laukas lietuvių kalbos pasaulėvaizdyje, *Acta humanitarica universitatis Saulensis* 19, 351–362.

Bronius Maskuliūnas

Šiaulių universitetas / University of Šiauliai

POVILAS VIŠINSKIO PUBLICISTINIŲ RAŠTŲ KALBOS YPATYBĖS

Povilas Višinskis – svarbi XIX a. pab.–XX a. pradžios lietuvių kultūros, visuomenės, politikos figūra, aktyvus lietuviybės propaguotojas, varpininkas, lietuviškos spaudos lotyniškais rašmenimis atgavimo protagonistas. Viena pagrindinių jo kūrybinio palikimo dalių – įvairūs publicistiniai raštai, iki šiol gavę palyginti nedaug dėmesio.

Pranešime analizuojama Višinskio publicistikos kalba, tiksliau, kai kurios būdingesnės jo publicistinių tekstų kalbos ypatybės. Višinskio kalba aptariama bendrame to laikotarpio lietuviškos raštijos raidos kontekste. Prisimintina, kad tuo metu dar tik formavosi lietuvių bendrinės kalbos tradicija ir normos, todėl tuomet rašiusiųjų kalba buvo gana padrika ir sporadiška. Raštų kalba stipriai priklausė nuo leidinių redaktorių nuostatų, išprusimo ir kalbos pajautos. Ypač tai pasakytina apie to meto publicistikos kalbą.

Visas šias aplinkybes akivaizdžiai atspindi ir Povilo Višinskio publicistikos tekstų kalba. Pranešime aptariami būdingiausi publicistinių raštų fonetikos, morfologijos, sintaksės ir leksikos bruožai, svarbiausios rašybos ypatybės. Analizuojant Višinskio kalbą, atskleidžiama, kad dažniausiai konkurencinėje kovoje archajiškesnės, rečiau vartojamos formos ir konstrukcijos palaipsniui buvo stumiamos iš vartosenos dažnesnių, modernesnių jų atitikmenų (pvz., dviskaitą išstūmė daugiskaita, atematinis veiksmoždis tematiniai ir pan.), o kartu su bendrinės kalbos vystymusi buvo einama prie formų vienodėjimo ir grynėjimo.

DĖL TRADICINIŲ LIETUVIŲ Tarmių Diferentiškumo

Visos iki šiol sukurtos lietuvių tarmių klasifikacijos yra paremtos kokybiniu vertinimu, t. y. tarmės suskirstytos pagal tyrėjų išskirtus požymius.

Lietuvių geolingvistikoje pradėjus taikyti dialektometrijos metodus ir įrankius, atsirado galimybė kiekybiškai patikrinti tradicinių lietuvių tarmių klasifikaciją (Girdenis, Zinkevičius 1966). Tyrimo metodika ir rezultatai paskelbti kolektyvinėje studijoje (Mikulėnienė, Čepaitienė et al. 2019, plačiau žr. Čepaitienė 2018 ir ten nurod. lit.). Gauti duomenys buvo sugretinti ir su atitinkamais ankstesnių klasifikacijų – A. Salio (Salys 1933) ir rekonstruoto A. Baranausko tarmių skirstymo (Geržotaitė 2016, 35tt) – kiekybiniais įverčiais.

Suprantama, kad klasifikacijų autoriams pasirinkus nevienodus požymius, gaunamos nevienodos klasifikacijos. Nustatyti, kuri iš jų tikslesnė, nėra paprasta, nes jos apėmusios nevienodą plotą ir sukurtos ne tuo pačiu metu, todėl gretintos pasirinkus 24 stipriųjų (pa)tarmių gyvenamąsias vietas (LKA punktus).

Nustatyta, kad visos minėtos kokybinės lietuvių tarmių klasifikacijos teisingos, tik kiekybinė analizė sudarė palankias sąlygas pamatyti įvairiapusiškesnę lietuvių tarmių vaizdą – pavyzdžiui, kiekybinės analizės pagrindu galima tiksliau įvertinti (pa)tarmes ir jų kaitą stiprumo ar pereigiškumo požiūriu. O pritaikius tinkamus dialektometrijos metodus ir įrankius, galima išmatuoti ir konkrečios vietovės gyventojų tarmiškumą.

Šiame pranešime supažindinama su dar viena dialektometrijos teikiama galimybe: tradicinės lietuvių (pa)tarmės įvertintos nauju aspektu – pagal jų diferentiškumo laipsnį.

Literatūra

Čepaitienė, Agnė 2018, *XXI a. pradžios aukštaičių patarmių kaita: gretinamasis geolingvistinis aspektas*. Daktaro disertacija, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.

Geržotaitė, Laura 2016, *Lietuvos tarmių klasifikacijos tyrimas geolingvistiniu aspektu*. Daktaro disertacija, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.

Girdenis, Aleksas, Zigmas Zinkevičius 1966, Dėl lietuvių kalbos tarmių klasifikacijos, *Kalbotyra* 14, 139–147.

Mikulėnienė, Danguolė, Agnė Čepaitienė, Rima Bakšienė, Laura Geržotaitė, Daiva Kardelytė-Grinevičienė, Violeta Meiliūnaitė, Simona Vyniautaitė 2019, *Dialektometrinis lietuvių tradicinių tarmių klasifikacijos pjūvis: žvalgomas tyrimas*. Kolektyvinė studija, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.

Salys, Antanas 1933, Kelios pastabos tarmių istorijai, *Archivum Philologicum* 4, 21–34.

Jowita Niewulis-Grablunas

Poznanės Adomo Mickevičiaus universitetas / Adam Mickiewicz University in Poznan

LIETUVIŲ IR LENKŲ KALBŲ BEI ŠNEKTOS PRESTIŽAS TARP LENKIJOS LIETUVIŲ TAUTINĖS MAŽUMOS

Lenkijoje gyvenanti tautinė lietuvių mažuma kalba lietuvių ir lenkų kalbomis. Bet ne tik! Čia, šiaurės rytinėje Lenkijos dalyje, taip pat galima išgirsti pietų aukštaičių šnekta (labai maža šių Lenkijos piliečių dalis dar kalba ir vakarų aukštaičių šnekta). Taigi, ši tautinė mažuma kalba ne tik dviem kalbomis, galima būtų pasakyti – net / ir trimis kalbomis.

Pietų (ir vakarų) aukštaičių šnekta yra pirmoji Lenkijos lietuvių tautinės mažumos atstovų kalba (ang. *mother language, tongue*). Ja kalbama su šeima, draugais, kaimynais. Standartinė lietuvių kalba vartojama Punsko valsčiaus valstybinėse įstaigose (bet ne visada), bendraujant su viso pasaulio lietuviais, lietuviškose mokyklose (dažniausiai pamokų metu), per renginius (minėjimus, koncertus). Lenkų kalba, savaimė suprantama, kalbama su lenkakalbiais draugais, šeimos nariais (esama mišrių šeimų), valstybės institucijose už Punsko valsčiaus ribų. Vadinasi, tą pačią dieną Lenkijos lietuviai gali komunikuoti trimis kalbomis.

Turint omenyje tokią situaciją, kyla klausimas – kuri iš anksčiau išvardytų kalbų turi didžiausią / mažiausią prestižą? O galbūt požiūris į jas yra vienodas? Palyginus XX a. pab. ir XXI a. pr. atliktus tyrimus, matyti, kad Lenkijoje gyvenančių lietuvių tautinės mažumos atstovų požiūris skiriasi. Kalbos prestižo suvokimas ypač skiriasi tarp jaunosios ir vyresniosios kartos atstovų. Vyresniajai kartai standartinė lietuvių kalba yra prestižiškesnė, vadinasi – gražesnė. Ja kalbantis žmogus yra, anot jų, labiau išsilavinęs, kultūringas. Šnekta vyresniajai kartai nėra graži, ji – „bilia kokia“, prasta. Jaunimas dabar galvoja visiškai kitaip. Pasak jų, standartinę lietuvių kalbą reikia mokėti, kad būtų galima ja bendrauti su kitais tautiečiais, o šnekta jiems – tai turtas, tai vienas pagrindinių jų, Lenkijos lietuvių, kultūros, istorijos ir esybės elementas. O koks yra šių kartų požiūris į lenkų kalbą? Abiem šioms kartoms pagrindinė lenkų kalbos funkcija – komunikacinė. Ji turi oficialios, reikalingos kalbos statusą.

Literatūra

Birgiel, Nijola 2002, *Procesy interferencyjne w mowie dwujęzycznej społeczności litewskiej z Puńska i okolic na Suwalszczyźnie*, Warszawa-Puńsk: Wydawnictwo „Aušra”.

Birgiał, Nijola 2016, Stosunek młodzieży litewskiej do rodzimej gwary ludowej (na przykładzie użytkowników litewskiej gwary puńskiej na Suwalszczyźnie), *Prace Bałtyckie* 6, Grzybowska, M., Michaliszyn, M. & Tabor, J. (eds.), Warszawa: Uniwersytet Warszawski, 13–25

Mikulėnienė, Danguolė (et al) 2016, *Lietuvių tarmių kaita XXI a. pradžioje: Lenkijos lietuvių šnektos*, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.

Niewulis-Grablunas, Jowita, Walkowiak, Justyna Barbara 2019, Nazwiska nieurzędowe mniejszości litewskiej w Polsce – dziedzictwo językowo-kulturowe pogranicza polsko-litewskiego, *Acta Baltico-Slavica* 43, 59–80.

Dalia Pakalniškienė

Lietuvių kalbos institutas / Institute of the Lithuanian Language

**SENOSIOS LIETUVIŲ RAŠTIJOS VEIKSMODŽIŲ DARYBA:
INTARPINIAI IR *STA* KAMIENO DEVERBATYVAI**

Lietuvių kalbos intarpiniai ir *sta* kamieno veiksmažodžiai yra nemažai tyrinėti sinchronijos ir diachronijos požiūriu. Jų vieta indoeuropietiškojo ir baltiškojo veiksmažodžio sistemoje vertinama įvairiai, net kontroversiškai. Manytina, kad istorinius lyginamuosius tyrimus verta papildyti vidinės rekonstrukcijos faktais – senosios raštijos, tarmių ir bendrinės kalbos duomenimis.

Pranešime pristatoma senojoje lietuvių raštijoje užfiksuotų intarpinių ir *sta* kamieno veiksmažodžių klasės kilmės ir darybos problematika. Pasirinkti šaltiniai reprezentuoja visus rašytinius variantus – vakarinį (Martyno Mažvydo, Jono Bretkūno tekstai ir *Volfenbiutelio Postilė*), vidurinį (Mikalojaus Daukšos darbai, *Knyga nobažnystės*) ir rytinį (Konstantino Sirvydo darbai).

Tyrimo duomenimis, didžiausią šių veiksmažodžių dalį, apie 65 procentus, sudaro motyvuotoji leksika: daugelį jų galime susieti su bendrašakniais veiksmažodžiais arba vardažodžiais, kurie teikia informacijos apie įvardijamojo dalyko, veiksmo, konceptui būdingus požymius. Deverbatyvai, vediniai iš veiksmažodžių, senojoje raštijoje (kaip ir visame lietuvių kalbos plote) sudaro didžiausią vedinių dalį – beveik 70 procentų, denominatyvai – vediniai iš būdvardžių ir daiktavardžių – per 30 procentų. Pranešime daugiausia dėmesio skiriama struktūriniais ir semantiniams intarpinių ir *sta* kamieno veiksmažodžių ryšiams su bendrašakniais veiksmažodžiais.

**LIETUVIŲ IR LIETUVIŲ KALBOS ĮVAIZDIS
AUGUSTO SCHLEICHERIO LAIŠKUOSE FRANCUI MIKLOŠIČIUI**

Austrijos nacionalinėje bibliotekoje Vienoje saugomas kalbotyrininko slavisto Franco Miklošičiaus palikimas – 2600 laiškų. 24 laiškai yra nuo mokslininko Augusto Schleicherio. Visi jie parašyti nuo 1850 iki 1868 m., t. y. tame laikotarpyje, kai Schleicheris dirbo ir gyveno Prahoje, Jenoje ir 5 mėnesius 1852 metais praleido Rytų Prūsijoje (savo laiškuose jis nurodo keliaujantis į Lietuvą). O Lietuva arba lietuvių kalba minima laiškuose nuo 1851 rugsėjo iki 1858 gegužės.

Pirmą kartą apie savo kelionę į Lietuvą Schleicheris užsimena 1851 m. rugsėjo 15 d. laiške iš Prahos. Jis nurodo, jog rimtai mąstantis, jei tik pavyks, pabuvoti Lietuvoje, kur norėtų kaip reikiant išmokti lietuvių kalbą, pririnkti posakių (pirma užuomina apie chrestomatijos sudarymą) ir kt. Šiame laiške jis taip pat pirmą kartą pamini, jog ketina išleisti lietuvių kalbos gramatiką.

Schleicherio sumanymas išleisti lietuvių kalbos gramatiką ir chrestomatiją buvo įgyvendintas tik Vienos mokslo akademijos finansavimo dėka. Lietuva ir lietuvių kalba taip pat minima ir susirašinėjimuose tarp Schleicherio, bei jo užtarėjų, ir Vienos mokslų akademijos.

Daugiausia informacijos, to meto lietuviško kaimo gyvenimo apibūdinimų, randame 1852 m. birželio 11 d. laiške. Schleicheris rašo iš Rytų Prūsijos, iš Kakšių prie Būdviečių, Ragainės apskrities, kur jis lankosi ir kurį laiką gyvena pas lietuvius, su jais bendrauja, apibūdina jų buitį, kalbą.

Schleicheris Rytų Prūsijoje praleido penkis mėnesius, jis aplankė Ragainę, Tilžę, Priekulę, Smalininkus, Pilkalnį, Kaukėnus, Būdviečius, Kraupišką. Laiškuose jis skundžiasi, jog jam tenka patirti nemaža vargų tokiame atsilikusiam krašte, koks 19 a. viduryje buvo Rytų Prūsija, o ypač tos vietovės, kur gyveno lietuviai, o ir lietuvių kalba geriausiai buvo išlikusi tarp pačių neturtingiausių ir tamsiausių sluoksnių. Schleicheris laiškuose dažnai pabrėžia lietuvių kalbos išnykimo grėsmę, o tai turbūt ir buvo pagrindinė priežastis, dėl ko Vienos mokslų akademija suteikė jam 5 mėnesių atostogas ir finansavimą ir jis galėjo atlikti tokius indoeuropeistikai reikšmingus tyrinėjimus.

Silvia Piccini

Skaitmeninės lingvistikos institutas „A. Zampolli“ – CNR, Pisa / Institute of Computational Linguistics A. Zampolli – CNR, Pisa

FROM SAUSSURE’S COURS DE LITUANIEN TO BALLY’S MANUEL D'ACCENTUATION GRECQUE: AN UNSUSPECTED INFLUENCE

In 1945, at the venerable age of eighty, Charles Bally published a handbook titled ‘Manuel d’accentuation grecque’. This small treatise of almost 130 pages constitutes the last work of the Genevan linguist and represents thus a sort of “scientific testament”, to use Maurice Leroy’s words (1947, 173).

The handbook is of great significance for two main reasons. Firstly, it combines Bally’s interest for Greek language and for teaching. The main goal declared by the author is indeed to explain a thorny and complex topic in a clear and simple way in order to help students to accentuate a Greek text correctly.

Secondly, the mechanisms regulating the shift of the accent in Greek are illustrated in an innovative way, by the use of neologisms and of a new theoretical and methodological approach.

The present paper aims at demonstrating that the innovations introduced by Bally in his handbook were strongly influenced by the lessons on Lithuanian accentology held by Saussure and attended by Bally probably in 1901-1902 at the University of Geneva. The notes taken by Bally during Saussure’s Course of Lithuanian are today preserved at the Geneva library (BGE Ms. fr. 5133).

References

Bally, Charles 1945, *Manuel d’accentuation grecque*, Berne: A. Francke.

Bally, Charles 1901-1902 (?), *Cours de lituanien*, Ms. fr. 5133 (BGE).

Leroy, Maurice 1947, Charles Bally, Manuel d’accentuation grecque, *L’antiquité classique* 16(1), 173-176.

Redard, George 1982, Bally disciple de Saussure, *Cahiers Ferdinand de Saussure* 36, 3-23.

**LIETUVIŠKA GRAMATINĖ TERMINIJA MOTIEJAUS PRANCIŠKAUS MARTYNAIČIO
1833 M. IR 1861 M. GRAMATIKOSE**

Nors šiuolaikinė lietuviška gramatinė terminija susiformavo tik XX a. pradžioje, negausius lietuviškus gramatinius terminus randame jau K. Sirvydo 1620 m. žodyne. Pirmosios lietuvių kalbos gramatikos (Kleino 1653, 1654; Sapūno ir Šulco 1673; Hako 1730 ir kt.) rašytos lotyniškai arba vokiškai; pirmąją lietuvišką (lotynų kalbos) gramatiką parašė S. Daukantas 1837 m. Žemaičių lietuviškasis sąjūdis atnešė K. Kosakausko (1832, lietuviškai ir lenkiškai) ir S. Groso (1835, rankraštis) ir kt. darbus. Nuo XIX a. antrosios pusės lietuviškų lietuvių kalbos gramatikų vis daugiau. Laikomos seniausia žinoma lietuviškos lietuvių kalbos gramatikos (K. K. Daukšos, XIX a. 1-oji pusė) rankraštis atrastas tik 1955 m.

Šiame kontekste verta atkreipti dėmesį į šiek tiek užmirštą, iš dalies lietuviškai parašytą M. P. Martynaičio / Marcinskio (Maciej Franciszek Marciński, ~1790 – ~1858) lenkų kalbos gramatiką. Pirmą kartą ji buvo išleista 1833 m. Suvalkuose lenkišku pavadinimu *Grammatyka polska dla Litwinów uczących się języka polskiego, ułożona podług ośmiu części mowy polskiej* (su lenkiška pratarne). Jau po autoriaus mirties, 1861 m. Varšuvoje ją, ištaisęs ir gerokai papildęs (pagal autoriaus sumanymą), perleido kun. Antanas Martynaitis (Antoni Marciński, 1821-1880), pavadinimu *Grammatyka litewsko-polska. Gramatika arba Spasabas iszsimokinimo lenkiszkos kalbos*. M. P. Martynaičio gramatika – praktinio, mokomojo (glotodidaktinio) pobūdžio, su lyginamosios gramatikos elementais – yra įdomus šaltinis tiriant lietuviškosios gramatinės terminijos istoriją. Pranešimo tikslas – aptarti M. P. Martynaičio pasiūlytų gramatinių terminų genezę ir kontekstus.

Christa Schneider

Berno universitetas / University of Bern

REGIONAL DISTRIBUTION OF CONTEMPORARY LITHUANIAN DIALECTS

At the beginning of the 20th century, like in many other European countries, a plan to document the spoken language systematically was also brought up in Lithuania. Later, in the 1950's the necessary data for the 'Lietuvių kalbos atlasas' (LKA) 'Lithuanian Language' Atlas was collected. This linguistic atlas was published in the three volumes 'Lexika' (*Lexicon*) 1977, 'Fonetika' (*Phonetics*) 1982 and 'Morfologija' (*Morphology*) 1991, containing dialectal data of 800 localities visualised in 376 dialect maps (cf. Mikulėnienė et al. 2014). Since these attempts to create a linguistic atlas of Lithuanian, dialectology has undergone a change of paradigm. As the aforementioned works were published, dialectologists viewed language variation monodimensionally. Today, dialectology has become a dynamic, sociolinguistically and perceptually oriented field of research.

Contemporary projects are methodologically based on the new paradigm where crowd-sourcing methods are used to help collect large amounts of data in a short time. These new data corpora are then compared with the data corpora collected during the traditional dialectological period, which makes language variation and change relatively easy to identify and document. Given the existence of the LKA, the Lithuanian situation is also appropriate for comparison.

In this talk, I want to focus on a new study planned in Lithuania in late 2020, for which a set of surveys will be developed in order to document language variation and change. The variables for the surveys will be chosen on the basis of the most salient features found in the LKA to allow for an exact comparison of data. The planned survey will be accessible online and designed in several "rounds", each containing of a thematic coherent set of variables. The results of a first pilot study make clear that the two major dialect regions (*Aukštaičių* 'Upper Lithuanian' and *Žemaičių* 'Lower Lithuanian') are still visible; however, their original area of distribution, as shown in the dialect classification that emerged out of the data of the LKA, has changed considerably. Furthermore, the results show that the linguistic homogeneity, as documented for the majority of all variables in the LKA, has been lost in most dialect regions, basically through speaker mobility.

References

Mikulėnienė, Danguolė et al. (2014), *XXI a. pradžios lietuvių tarmės: geolingvistinis ir sociolingvistinis tyrimas*, Vilnius: Briedis.

Christiane Schiller

Berlyno Humboldtų universitetas / Humboldt University of Berlin

LITUANISTINĖ VEIKLA BERLYNO HUMBOLDTŲ UNIVERSITETE

Lituanistikos studijos Humboldtų universitete siekia 19 amžių. Jau Berlyno universiteto įkūrėjas Wilhelmas von Humboldtas domėjosi lietuvių kalba. Jis ne tik palaikė Martyno Liudviko Rėzos lituanistinius siekius, kaip antai reformuoti Karaliaučiaus universiteto Lietuvių kalbos seminarą ir išleisti Kristijono Donelaičio „Metus“, bet ir pats buvo išmokęs lietuviškai. Lituanistinės studijos Humboldtų universitete ypač intensyvėjo nuo 2000 m. Humboldtų universitete aktyviai atliekami moksliniai tyrimai: be daugybės mokslinių straipsnių lituanistikos klausimais, visų pirma reikia paminėti 2015 metais išleistą Senosios lietuvių kalbos etimologinį žodyną (Hock et al., *Altlitauisches etymologisches Wörterbuch* (ALEW). Hamburg: baar 2015). Be to, Humboldtų universiteto studentai parašė nemažai lituanistinės tematikos bakalauro ir magistro darbų. Pastaruosius aštuonerius metus Humboldtų universitetas, bendradarbiaudamas su Vilniaus universitetu, rengia intensyvius lietuvių kalbos kursus ir lituanistinės tematikos vasaros mokyklas, kurios išsiplėtė už Humboldtų universiteto ribų.

Antanas Smetona

Vilniaus universitetas / Vilnius University

ŽODŽIŲ DARYBOS RIBOS:

NAUJI PAMĄSTYMAI APIE SENUS DALYKUS

Lietuvių kalbotyroje jau seniai susiformavo nuostata, kad žodžių daryba iš esmės sutampa su derivacija. Darybos priemonės, nepatenkančios į derivaciją, mažų mažiausiai laikomos didelio dėmesio nevertais darybos paribiais, o blogiausia – apskritai tai nelaikoma daryba, nors formalūs darybos požymiai akivaizdūs (*skruzdėlė : skruzdė*) arba veliamasi į absoliučiai nevaisingas preskriptyvines diskusijas apie kažin kokias darybos klaidas (*profšajunga* plg. *vyrgydytojas*). Maža to, derivacijai skiriama dėryba, nesiteikiant paaiškinti, kurgi iš tiesų yra darybos formantas ir kaip surasti dūrinio darybos reikšmę (*nelaižytversis : nelaižytas versis*).

Visa tai kyla iš formalistinio požiūrio į kalbą ir išvestinių mokslinių teorijų tapatinimo su gyvąja kalba. Kažkam kažkada pasirodė, kad morfologinė daryba (derivacija) turi būtinai vykti per morfemų ribas, nepagalvojant, kad gyvas kalbėtojas (*gyva žmonių kalba* – Jono Jablonskio terminas) gali būti ne negirdėjęs šių sąvokų, bet kartu būti už kalbos tyrėją ne kiek ne prastesnis kalbos reiškinių tiek nešėjas, tiek kūrėjas. Tai akivaizdus priešasties ir pasekmės sukeitimas. Beje, dėl viso to Vinco Urbučio žymusis veikalas laikytinas ne apskritai žodžių darybos teorija, o būtent derivacijos teorija.

Taigi, kaip permąstyti žodžių darybos ribas, kad jos apimtų ir retesnius atvejus, ir peržengiančius derivaciją, ir visa tai sudarytų vieną darnią teorinę sistemą? Pradėkime nuo to, kam apskritai kalboje egzistuoja žodžių darybos posistemis. Paplitęs paklydimas – tai žodžių gausinimo įrankis. Pirmiausia tai paklydimas vien dėl to, kad toks teiginys remiamas formaliu naujo žodžio atsiradimo faktu, nesigilinant į to žodžio atsiradimo gilumines priešastis. Psichoneurologiniai tyrimai rodo, kad žmogaus atmintis organizuota gana racionaliai, o beatodairiškas naujų žodžių gausinimas, ypač technologinių ir socialinių šuolių epochomis, tikrai nekvepia racionalumu. Vienas iš atminties racionalizavimo pagrindinių įrankių yra kalbos ekonomijos reiškinys – kalbantieji siekia komunikacijos efektyvumo ir perduoti maksimumą informacijos minimaliomis kalbinėmis priemonėmis. Žodžių darybos reiškinys yra skirtas būtent šiam tikslui įgyvendinti. Pagrindinis darybos elementas ar vienetas yra ne naujadaras, o žodžių darybos opozicija, t. y. tam tikras modelis, žodžio pasidarymo algoritmas, kurį įsiminti ir laikyti galvoje gerokai paprasčiau nei kiekvienu naujo reiškinio įvardijimo atveju kurti vis naują nemotyvuotą leksemą. Taigi, daryba leidžia patenkinti naujų žodžių poreikį ne gausindama žodyną, o taikydama momentinius žodžių pasidarymo algoritmus, kurie kaip tik leidžia išvengti nemotyvuotų naujažodžių srauto. Vadinasi, kalbos

ekonomija yra visaapimantis žodžių darybos variklis ir darybos opozicijos kategorinės reikšmės komponentas. Būtent kalbos ekonomija galima paaiškinti visus trumpinimo ir kitokius akivaizdžios žodžių darybos atvejus, turinčius tą pačią leksinę reikšmę, kaip ir pamatiniai žodžiai (*JAV, Sodra, profsąjunga, grėbliakotis, mikriukas*).

Kitas reiškiny, leidžiantis išvengti naujų žodžių gausinimo – gramatinės reikšmės keitimas, kuris gali būti grynai semantinis (*to book : a book*) arba realizuojamas formaliomis darybos priemonėmis (*gerumas : geras*). Tai antrasis darybos reikšmės komponentas (greta kalbos ekonomijos).

Ir trečiasis darybos reikšmės komponentas – gausiai aptartas derivacijos reiškinių kontekste ir kurį labai apibendrintai galima susieti su nauja darinio leksine reikšme (*ratas : račius*). Šis komponentas irgi eina greta kalbos ekonomijos, tačiau gramatinės reikšmės pokytis yra fakultatyvus.

Turint tokią darybos reikšmės struktūrą, galima mėginti konstruoti vientisą žodžių darybos būdų ir tipų sistemą.

Marius Smetona

Vilniaus universitetas / Vilnius University

**ORATORIUS IR VIEŠOJI KALBA:
NAUJI IŠŠŪKIAI, NAUJOS PROBLEMOS**

Šiais laikais, kai rašytinė kultūra yra sumažinta iki grotazymės, nenuostabu, kad ir kalbėti darosi sunku. Oratorius – tai žmogus, kuris nebeatlieka vien kalbančiojo vaidmens; tai ir psichologas, ir aktorius, ir žmogus su savu stiliumi. O viešojoje kalboje apstu dalykų, kurių negalima sakyti dėl vienos ar kitos priežasties. Ir apskritai retorika nebėra vien tik kalbėjimas, nes socialinių tinklų paveiktai kartai, kuriai yra įskiepytas požiūris, kad jų nuomonė yra pati svarbiausia, tai jau yra ir gebėjimas išklaudyti, įvertinti ir analizuoti. Visa tai labai keičia oratoriaus ir jo sakomų kalbų vaizdą ir esmę, todėl verta pasidomėti, kokių naujų iššūkių, naujų problemų yra tekę oratoriui bei jo kalbai.

Oratoriaus išvaizda smarkiai pakito nuo tvarkingo kostiumuoto žmogaus iki tatuiruoto, savitu aprangos stiliumi besirūpinančio žmogaus. Taip pat kalbantysis dabar kuria personažą, jis tarsi aktorius, nors tai kelia ir tam tikrų keblumų, o kintančios technologijos priverčia susimąstyti ne tik apie kūno kalbą, bet ir papuošalų pasirinkimą. Be to, reikia nepamiršti, kad dėl įvairių politinių motyvų kartais tenka vieną sakyti, bet kūno kalba parodyti tai, ką iš tikrųjų manai. Taip pat oratorius šiais laikais neteko visada teisingo žmogaus aureolės, dabar jis gali būti ir visada neteisingas, net jeigu surinkta medžiaga yra visiškai teisinga.

Viešosios kalbos parengimas nebėra toks paprastas, nes šiais laikais daugelis žmonių gyvena informaciniame burbule, o argumentų pastiprinimas, pavyzdžiui, statistiniais duomenimis, ne visada gali duoti norimą rezultatą. Tuo labiau kad geras oratorius šiais laikais gali sukurti savus faktus ir juos sugalvojęs kaip paremti, gali klausytojus įtikinti ir visai nebūtais dalykais. Kita bėda, kad kai kuriuos dalykus reikia maskuoti, nes šiais laikais galima įžeisti net ir nenorint to padaryti, o tai pasunkina kalbos ruošimąsi, sakymą. Ir galų gale tai, kas anksčiau buvo laikoma didžiosiomis retorikos klaidomis, šiais laikais vis dažniau tampa nebe klaidomis, o rimtu argumentu.

Viską apibendrinant galima teigti, kad pakitę komunikavimo būdai, pakitusios realijos verčia keisti tiek požiūrį į oratorių, tiek į viešąsias kalbas.

Monika Triaušytė

Vilniaus universiteto Kauno fakultetas / Kaunas Faculty of Vilnius University

NAUJOJO VIETINIO KALBINIO KODO SAMPRATA IR VERTĖ:

PARIBIO ŽEMAIČIŲ ATVEJIS

Įvairios ekstralingvistinės priežastys lemia, kad tarminiai variantai kinta, transformuojasi, randasi nauji – pereiginiai (žr. Lenz 2010, 296), tarpiniai tarp tarmės / tarmių ir bendrinės kalbos, – kalbiniai kodai. Geolingvistikos tyrimai Lietuvoje rodo, kad pokyčių, nors ir nežymių, esama ne tik brėžiant geografines tarmių izogloses, pavyzdžiui, žemaičių tarmės ploto riba, nors ir nežymiai, slenkasi nuo rytų į vakarus, bet ir tarmių viduje – dėl santykio su bendrine kalba (jos prestižu, kompetencija) kinta tarmės ir kartu formuojasi nauji dariniai: regiolektai ir geolektai (žr. Aliūkaitė, Mikulėnienė 2014, 258–262).

Paprastasis kalbos vartotojas, esantis kalbinių kodų pokyčių epicentre, tampa subjektu, *kuriančiu* kalbinius pokyčius ir juos apskritai perimančiu. Manytina, kad ne tik į lingvistų nagrinėjamą kalbos variantų sistemą, bet ir į pašąmoningą kalbos vartotojų nuostatų struktūrą įvedami aktualieji¹ nauji kalbiniai variantai, kurie įprastoje kalbinių variantų – tarmės ir bendrinės kalbos – sistemoje gali būti vertinami, lyginami, hierarchizuojami ir kalbiniu elgesiu, ir nuostatų lygmeniu.

Šio darbo objektas – Akmenės rajono jaunuolių kalbinės nuostatos dėl vietinio kalbinio kodo. Pranešime siekiama išskleisti jaunųjų paribio žemaičių nuostatas dėl vietinio kalbinio kodo, iširti kompetenciją skirti vietinį pereiginį kalbinį variantą, vertinant jį iš konkurencingų kalbinių variantų perspektyvos, taip pat jam priskiriamas vertes. Suvokiant, kad kalbinės nuostatos gali turėti įtakos kalbiniam elgesiui, o kalbinis elgesys – vidiniams kalbinių variantų pokyčiams ir jų išlaikymui ar išstūmimui iš vartosenos, įvedama trinarė konkurencingų variantų sistema (tarmė, pereiginis kalbinis kodas ir bendrinė kalba) leidžia tiksliau apibūdinti paprastųjų kalbos vartotojų nuostatas. Tyrimo medžiagą sudaro skirtingų tyrimų, kuriuose derintos sociolingvistikos ir perceptyviosios dialektologijos prieigos, kiekybinių apklausų duomenys, surinkti 2019 ir 2020 metais.

Literatūra

Aliūkaitė, Daiva, Danguolė Mikulėnienė 2014, Geolektų ir regioninių dialektų formavimosi ypatumai Lietuvoje, *XXI a. pradžios lietuvių tarmės: geolingvistinis ir sociolingvistinis tyrimas. Žemėlapiai ir jų komentarai*, Mikulėnienė, Danguolė, Violeta Meiliūnaitė (sud.), Vilnius: Briedis, 257–262.

¹ Aktualieji kalbiniai variantai šiame darbe suvokiami kaip vartojamieji ar girdimieji kasdienėje kalbinėje aplinkoje, kuriuos paprastasis kalbos vartotojas galimai atpažįsta per savo kalbines patirtis.

Lenz, Alexandra N. 2010, Emergence of Varieties through Restructuring and Reevaluation, *Language and Space. An International Handbook of Linguistic Variation 1: Theories and Methods*, Auer, Peter, Jürgen Erich Schmidt (eds.), Berlin/New York: De Gruyter, 295–315.

Edmundas Trumpa

Latvijos universitetas / University of Latvia

LITUANISTIKA LATVIJOJE: DABARTIS IR PERSPEKTYVOS

Lietuvių kalbos įgūdžių ir žinių apie lietuvių istoriją, kultūrą galima įgyti keliose Latvijos aukštosiose mokyklose: Daugpilio universitete, Rėzeknės technologijų akademijoje kalbos mokoma atskiru kursu, Liepojos universitete esama programos Baltų filologija, kultūra ir komunikacija, kurioje mokoma kultūros komunikacijos ir teikiami lietuvių ir latvių kalbų vertėjo įgūdžiai, paskutiniame kurse juos gilinant Klaipėdos universitete.

Latvijos universitete lietuvių kalba ir atskiri su baltistika susiję dalykai dėstomi jau nuo paties LU įkūrimo 1919 m. Iš viso per 100 metų lietuvių kalbą LU dėstė, pradedant Janiu Endzelynu ir Juriu Plakiu, keliolika žmonių. 1999 m. įkurtas LU Lituanistikos centras, 1999–2017 m. jam vadovavo Laimutė Baluodė, 2018 m. už lituanistinę veiklą gavusi pirmąją tarpvalstybinę Baltų stipendiją. Su šio centro veikla įvairiais laikotarpiais yra susiję Edmundas Trumpa, Monika Baluodė, Jolanta Naglė, Kristiana Tylika.

2005–2016 m. baltistikos bakalauro programoje gyvavo 4 semestrų lituanistikos modulis, pasikartojęs kas 3 metai ir leidęs pasiekti studentams B1 lietuvių kalbos lygį. Čia buvo dėstomi 7 ar 8 lietuvių kalbos, literatūros ir kultūros kursai. Modulis per šį laiką buvo realizuotas keturis kartus, jame studijavo 56 studentai. 2010–2015 m., jau po 2-osios bakalauro lituanistų laidos, baltistikos magistrantūros programoje būta 4 semestrų lituanistikos modulio, kuris buvo integruotas su latviškomis studijomis: 4 grynai lituanistiniai kursai ir du kursai, dalinai susiję su lituanistika. Modulis iš viso realizuotas du kartus (20 studentų).

Po 2016 m., panaikinus Lituanistikos modulį, liko trys praktiniai A2 lygį siekiantys lietuvių kalbos kursai (Lietuvių kalba I, Lietuvių šnekamoji kalba, Lietuvių kalbos ir kultūros praktikumas) bei kursas Lietuvių literatūra I – visi jie privalomi baltistikos bakalauro studijų studentams. Kiekvienas iš 3 praktinių kalbos kursų išeinamas 2 grupėmis po 10–14 žmonių, lietuvių literatūros kurso klausosi apie 20 studentų grupė, taigi per metus įvairiais lygiais lietuvių kalbos ir kultūros pagrindų mokosi 60–80 studentų. Magistrantūroje lietuvių kalba išnyko, liko atskiri platesnio profilio baltistikos kursai. Iki programos akreditacijos (paskutiniais duomenimis, ji nukelta į 2024 m.) ši padėtis labai neturėtų keistis. 2020 m., kilus grėsmei panaikinti antrąsias grupes, paramą lituanistinėms studijoms suteikė projektas „Užsienio baltistikos centrų ir Lietuvos mokslo ir studijų institucijų bendradarbiavimo skatinimas“.

Pēteris Vanags

Stokholmo universitetas / Stockholm University

BALTISTIKA IR LITUANISTIKA STOKHOLMO UNIVERSITETE

Stokholmo universiteto įkūrimo metais laikomi 1878 m., kai buvo atidaryta Stokholmo aukštoji mokykla (*Stockholms högskola*). Ji iš pradžių buvo planuota kaip priešybė tradiciniams Švedijos universitetams Upsaloje ir Lunde ir buvo panašesnė į liaudies universitetą. 1904 m. ji įgijo teisę egzaminuoti studentus. Per pirmąją XX amžiaus pusę universitetą daugiausia finansavo Stokholmo miestas. Aukštoji mokykla buvo pertvarkyta 1960 m., kai ji įgijo universiteto statusą bei vardą ir tapo valstybės finansuojama švietimo įstaiga. Universitetas stabiliai augo ir dabar yra didžiausias universitetas Švedijoje. Šiuo metu jame studijuoja apie 60–70 000 studentų. Nuo XX a. septintojo ir aštuntojo dešimtmečio didžioji universiteto dalis yra Stokholmo Frescati rajone, kur įkurtas universiteto miestelis.

Baltų kalbos studijos Stokholme prasidėjo 1939 m., kai Juozas Lingis pradėjo dėstyti lietuvių kalbą. Jis tai tęsė ir po Antrojo pasaulinio karo. Baltų kalbų katedros atsiradimas siejamas su 1970 m., kai Slavų kalbų institute buvo įsteigtas baltų kalbų profesoriaus etatas. Pirmą profesore tapo latvių kilmės kalbininkė Velta Rūkė-Draviņa, kuri ėjo šias pareigas 13 metų (1970–1983). Tuo metu katedra ir tapo baltistikos studijų centru Švedijoje. Profesorės įpėdinis (1983–1990) buvo norvegų kalbininkas Helge Dagfinas Rinholmas, kuris daugiausiai dėmesio skyrė lietuvių kalbos ir literatūros tyrimams.

Po jo kurį laiką profesoriaus pareigas ėjo Jānis Krēsliņš ir Aija Priedīte, o 1994 m. profesore buvo išrinkta Baiba Kangere, kuri universitete dirbo iki 2008 m. Visi minėti mokslininkai prisidėjo prie baltistikos studijų ir tyrimų plėtros Švedijoje. Šiuo metu Stokholmo universiteto Baltų kalbų katedroje dirba trys dėstytojai – du profesoriai – Pēteris Vanags, Jenny Larsson, taip pat lektorė Lilita Zaļkalne. Atskirus kursus dėsto ir doktorantai.

DAIKTAVARDŽIO SAULĖ DARYBOS LIZDAS

Nuolat vykstantis žodžių darybos procesas yra svarbiausias kalbos žodyno plėtojimo, gausinimo, turtinimo būdas, leidžiantis tenkinti visas kalbos vartotojų žodyno reikmes. Lietuvių kalboje dariniai sudaro didžiausią savakilmių žodžių dalį, nemažai jų daroma ir skolinių pamatu (Keinys 2005, 17; plg. Keinys 1999, 10–13; Urbutis 2009, 37; DLKG 2006, 86, 19, 385). Žodžiai daromi ir iš pirminių žodžių, ir iš darinių, todėl neretai apie kokį nors žodį susidaro gausios darinių grupės, vadinamos *darybos lizdais, žodžių lizdais* (Jakaitienė 2010, 117–118), arba *darinių šeimomis* (Keinys 1999, 15–16; Urbutis 2009, 83–84; plg. Валгина, Розенталь, Фомина, 2002). Tarp darinių lizduose neretai susiklosto variantiškumo ir / arba sinonimijos santykiai. Primintina, kad darybiniais sinonimais (DS) laikytini tapačios arba artimos reikšmės bendrašakniai skirtingiems darybos tipams priklausantys dariniai, o darybiniai variantai (DV) yra tapačią (ar labai panašią) leksinę reikšmę turintys iš tų pačių pamatinių žodžių su tuo pačiu darybos afiksu sudaryti (t. y. priklausantys tam pačiam darybos tipui) dariniai, besiskiriantys kokiomis nors šalutinėmis darybos priemonėmis (šaknies balsiu ar priebalsiu, to paties priešdėlio ar priesagos variacija, jungiamuoju balsiu ir kt. (Vaskelienė 2000; 2013; dar plg. KTŽ 1990, 182, 225; Župerka 2012, 29–31; Miliūnaitė 2009).

Pranešime kalbama apie daiktavardžio *saulė* darybos lizdą. Empirinės medžiagos (žr. šaltinius) analizė parodė, kad ši lizdą sudaro 284 dariniai: 222 daiktavardžiai (78 proc. visų darinių), 45 būdvardžiai (16 proc.), 8 veiksmažodžiai (3 proc.), 9rieveiksmiai (3 proc.). 75 proc. visų darinių yra 1-osios pakopos (t. y. jų pamatinis žodis (arba vienas iš jų) yra *saulė*), 25 proc. darinių yra tolesnių (2-osios, 3-iosios, 4-osios ir 5-osios) pakopų. Absoliuti darinių dauguma pateikta žodynuose; DLKT ir ND rasti 6 į žodynus neįtraukti dariniai (naujadarai), pvz., *saulėdengės, saulus, -i*. (DLKT pavartoti, bet specialių reikšmių neįgiję deminutyvai neskaičiuoti, nes deminutyvų galima padaryti kone iš kiekvieno daiktavardžio.)

Darybos lizdo daiktavardžiai padaryti keturiais skirtingais darybos būdais: suduriant du pamatinius žodžius (149, t. y. 67 proc. visų daiktavardžių darinių), pridedant priesagą (39, 17 proc.), priešdėlį (26, t. y. 12 proc.), galūnę (1, t. y. 1 proc.), 7 dariniai (t. y. 3 proc.) laikytini mišriojo (kompozicijos–sufiksacijos) darybos būdo dariniais. 89 dūriniai (60 proc. dūrinių) yra su antruoju veiksmažodiniu sandu (pvz., *saulėsekė, saulėkepis, sauloleidis*), 60 dūrinių (40 proc.) su antruoju daiktavardiniu sandu (58 dūriniai remiasi dviem daiktavardžiais, 2 – būdvardžiu ir daiktavardžiu, pvz.: *saulėdievis, sauliabrolis, saulžieda, naujasaulė*). Tiesioginės reikšmės dūriniais reiškiamas,

nurodoma paskirtis, priklausymas, daiktinis požymis; nemažai dūrinių turi perkeltinę reikšmę (yra metaforiniai, metoniminiai).

Priešdėliniai vediniai daromi pridedant 9 skirtingus priešdėlius (pvz., *atsaulis, įsaulis, nuosaulis, užsaulis*), o priesaginiai – 18 skirtingų priesagų (pvz., *saulėlė, saulinė, saulėka*). Mišriuoju būdu padaryti dariniai turi nutrūkstamą formantą (jie yra kompozicijos-sufiksacijos rezultatas, pvz., *sauladegtis*).

Būdvardžiai taip pat sudaryti visais pagrindiniais žodžių darybos būdais: dažniausiai sudaromi su priesagomis (27), rečiau suduriant du pamatinius žodžius (7), pridedant priešdėlį (6), galūnę (1). 4 būdvardžiai yra mišriosios darybos (prefiksacijos-sufiksacijos rezultatas). Veiksmazodžiai padaryti dviem skirtingais būdais: pridedant priesagą (6) arba priešdėlį (2). 7rieveiksmiai yra mišriosios darybos (prefiksacijos-sufiksacijos rezultatas), 2 sudaryti su priesagomis.

Iš surinktos empirinės medžiagos sudarytos 36 DV ir 24 DS eilės. Didžiosios dalies DS eilių narių yra artimos semantikos bendrašakniai dariniai, pasižymintys didelėmis substitucijos galimybėmis, DV dažniausiai skiriasi jungiamuoju ir (ar) šaknies balsiu (pvz.: *saulėka – saulyka – saulyna; saulakmenis – saulakuolas; saulėskėtis – saulėsargis / sauliasargis; saulėsėdis / saulėsėda / saulėsėdis / saulosėdis*).

Literatūra

- DLKG – *Dabartinės lietuvių kalbos gramatika* 2005, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.
- Jakaitienė, Evalda 2010, *Leksikologija*, Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
- Keinys, Stasys 1999, *Bendrinės lietuvių kalbos žodžių daryba*, Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
- Keinys, Stasys 2005, *Dabartinė lietuvių terminologija*, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- KTŽ – Gaivenis, Kazimieras; Keinys, Stasys 1990, *Kalbotyros terminų žodynas*, Kaunas: Šviesa.
- Miliūnaitė, Rita 2009, *Dabartinės lietuvių kalbos vartosenos variantai*, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- Urbutis, Vincas 2009, *Žodžių darybos teorija*, Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.
- Vaskelienė, Jolanta 2000, *Darybiniai sinonimai*. Šiauliai: K. J. Vasiliausko įmonė.
- Vaskelienė, Jolanta 2013, Darybinių sinonimų, darybinių variantų ir paronimų panašumai bei skirtumai. *Žmogus ir žodis* 15(1), Vilnius: Lietuvos edukologijos universiteto leidykla, 206–214.
- Župerka, Kazimieras 2012, *Stilistika*. Šiauliai: VšĮ Šiaulių universiteto leidykla.
- Валгина, Нина; Розенталь, Дитмар; Фомина, Маргарита 2002. *Современный русский язык*. Москва: Логос, <http://www.hi-edu.ru/e-books/xbook107/01/> (2020 m. kovo mėn.).

Šaltiniai

- BŽa – *Bendrinės lietuvių kalbos žodyno antraštynas*, <http://bkz.lki.lt/antrastynas/> (2020 m. kovo mėn.).
- DLKT – *Dabartinės lietuvių kalbos tekstynas*, <http://tekstynas.vdu.lt/tekstynas/> (2020 m. kovo mėn.).

DLKŽ – *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas* 2012, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, <http://lkiis.lki.lt/dabartinis> (2020 m. kovo mėn.).

LKŽe – *Lietuvių kalbos žodynas*, t. I–XX, elektroninis variantas, <http://www.lkz.lt> (2020 m. kovo mėn.).

ND – *Lietuvių kalbos naujažodžių duomenynas*, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, <http://naujazodziai.lki.lt/> (2020 m. kovo mėn.).

Jurgita Venckienė

Lietuvių kalbos institutas / Institute of the Lithuanian Language

AUTORIUS IR JO KNYGA: DVEJOPAS POŽIŪRIS Į ORTOGRAFIJĄ (XIX A. PABAIGA)

Pranešimas skirtas XIX a. pabaigos, lietuvių bendrinės kalbos kūrimosi laikotarpio, viešosios – knygų, ir asmeninės, privačiosios kalbos ortografijai: lyginama individualių autorių knygų ir rankraštinio, dažniausiai epistolinio, palikimo ortografija.

Čia pirmiausia minėtinas Antanas Baranauskas, rūpinęsis, kad mokslo reikalui skirtuose leidiniuose („Ostlittauische Texte“ [1882], „Zametki“ [1898]) būtų išlaikyta jo ortografija. Kita vertus, Baranausko knyga „Graudų Verksmai ir Kitos Naujosios Giesmės“ [1899], išleista kaip „Tėvynės Sargo“ priedas, reprezentuoja ne autoriaus, o šio periodinio leidinio kalbos modelį.

Jono Basanavičiaus ortografija išlaikyta jo knygose „Ožkabalių dainos“ (1884), „Žiponas bei žipone“ (1885), „Žirgas ir vaikas“ (1885), „Etnologiškos smulkmenos“ (1893), „Prie istorijos musun rašybos“ (1899). Tačiau kitaip išleistos knygos „Iš priežasties atradimo Lietuvoje raszyto akmens“ (1885; perspausdinta iš „Auszros“), „Lietuviszkai-trakiszkos studijos“ ir „Medega musu tautiszkai“ vaistininkystai (1898; išleido „Dirvos“), „Apie senoves Lietuvos pylis“ (1891; Martyno Jankaus spaustuvė).

Autoriaus rūpinimąsi savo tekstų leidyba iliustruoja ir Jono Mačiulio-Maironio pavyzdys. Jo pasirinktos Kazimiero Jauniaus ortografijos ypatybės išlaikytos pirmojoje knygoje „Apsakymai apie Lietuvos praeigą“ (1886[1891]). Vėliau jis pats rūpinosi ir poezijos rinkinio „Pavasario balsai“ leidimu (1895, 1905, 1913, 1920, 1927), keitė jų ortografiją.

Tačiau ne vieno autoriaus poziciją atspindi Juozo Tumo-Vaižganto požiūris: „neesu nei rasybos [sic!], nei sintaksės, nei kalbos, nei stiliaus specialistas; savo teorijų neturiu ir prie nieko neesu talmudiškai prikibęs. Tad valia jums kaip tik norite taisyti“¹. Spaudos lotyniškais rašmenimis draudimo sąlygomis dažnam autoriui tebuvo svarbu publikuoti knygą, nesvarbu, kokia ortografija. Todėl ji dažnai priklausė nuo leidėjų pasirinkto kalbos modelio, tai ypač būdinga „Ūkininko“ ir „Tėvynės Sargo“ leidiniams. Pavyzdžiui, kaip „Ūkininko priedas“ 1893 ir 1895 m. buvo išleista Liudvikos Didžiulienės-Žmonos knyga „Lietuvos gaspadinė, arba Pamokinimai kaip prigulincziai suvartoti dievo dovanas“. Abiejų leidimų ortografija sutapo su „Ūkininko“, bet skyrėsi nuo Didžiulienės asmeninių tekstų ortografijos. Kunigo Dominyko Tumėno knygos „Kaip andedama politura“ (1896), kurią išleido „Tėvynės Sargas“, ortografija buvo tokia pati kaip šio periodinio leidinio, bet kiek skyrėsi nuo autoriaus rankraščių.

¹ Juozas Tumas, Laiškas Aleksandrui Dambrauskui, 1912 07 11, 1r; VUB RS: f. 1 – E 118.

Apibendrinant galima daryti išvadą, kad autoriai, kurie jautėsi bendrinės rašomosios kalbos kūrėjai ar bent prisidedą prie šio proceso, rūpinosi savo sukurtą ar palaikomą ortografijos modelį pateikti ir knygose. Neabejota skaitytojo intelektiniu pajėgumu, manyta, kad ortografija jam nesukels sunkumų. Tačiau neretai leidinio ortografiją rinkosi ne autorius, o leidėjas. Šiuo atveju buvo svarbi ir orientacija į mažiau išsilavinusį skaitytoją – leidėjai stengėsi tekstą padaryti lengvai skaitomą.

Tatjana Vologdina

Vroclavo universitetas / University of Wrocław

**TARPTAUTINIS LITUANISTŲ KONGRESAS,
ARBA KODĖL LITUANISTAI SUSITINKA VROCLAVO UNIVERSITETE**

Vroclavo universiteto Lietuvių kalbos ir kultūros studijų centras buvo įkurtas Lenkų kalbos institute 2000 m. ir tai yra vienas svarbiausių buvusio Lietuvos edukologijos universiteto ir Vroclavo universiteto ilgalaikio bendradarbiavimo rezultatas. Tos partnerystės pradžia datuojama 1968 m., kai anuometinis Vilniaus valstybinis pedagoginis institutas ir Vroclavo universitetas pasirašė bendradarbiavimo sutartį, kuri jau beveik 50 metų leidžia gražiai bendrauti, draugauti, dalintis patirtimi, puoselėti lituanistiką Vroclavo universitete.

Kiekvienais metais į Lietuvių kalbos ir kultūros studijas ateina grupė Vroclavo universiteto studentų, kurie per dvejus metus mokosi lietuvių kalbos, literatūros, kultūros ir istorijos, dalyvauja įvairiose programose, mainuose, kursuose ir pan. Ypač palankios galimybės atsirado Lietuvos universitetų vykdomo projekto „Lituanistikos (baltistikos) centrų akademinio mobilumo skatinimas ir tarptautiškumo plėtra“ dėka. Nuo 2013 metų Centras aktyviai dalyvauja visuose projekto renginiuose (konferencijos, stovyklos, studijos, praktikos ir t. t.).

2006 m. Vroclavo universitete buvo įsteigta Studentų mokslinė lituanistų organizacija „Labas“, kuri nuo pirmųjų dienų aktyviai skleidžia žinias apie Lietuvą Vroclavo mieste. 2013 m. rudenį buvo įsteigtas šios organizacijos doktorantų pakopos atitikmuo.

Pranešime aptariama Centro struktūra, veikla ir renginiai, tarp kurių labiausiai bus išskirtas svarbiausias Vroclavo lituanistikos pasiekimas – Tarptautinis lituanistų kongresas, ko gero, vienintelis tokio pobūdžio europietiškas lituanistų susitikimas už Lietuvos ribų, jungiantis mokslinę konferenciją ir plačią, Lietuvą pristatančią kultūrinę programą, skirtą ne tik akademinėi bendruomenei, bet ir visiems miesto gyventojams.

LITUANISTIKOS PERSPEKTYVOS LIETUVOJE, ARBA KAS SIEJA D. KLEINĄ,
S. DAUKANTĄ, J. JABLONSKĮ IR M. MIEŽINĮ

Apsvarstyti lituanistikos padėtį ir perspektyvas norėtusi per aliuzijas. Danielius Kleinas 1654 m. Karaliaučiuje lotynų kalba išspausdino pirmąją lietuvių kalbos gramatiką „Grammatica Litvanica“. Simonas Daukantas 1937 m. parašė pirmąjį lotynų kalbos vadovėlį „Prasma lotynų kalbos“ (1837) lietuvių kalba. Jonas Jablonskis savo veiklą pradėjo 1890 m. „Varpe“ paskelbdamas 1886 m. Tilžėje išleistos Mykolo Miežinio gramatikos „Lietuviszka gramatika“ recenziją. O ką mes žinome apie Miežinio gramatiką? Maždaug tiek: „Gramatika gana menko lygio“ (LKE: 413). Pirmoji Jablonskio recenzija yra žinomesnė už kunigo bandymą parašyti lietuvių kalbos gramatiką lietuvių kalba.

Kokie buvo Jablonskio priekaištai Miežiniui:

1) „Norint sustatyti kalbamokslį ir tokiu budu mokėti kitus kalbėti ir rašyti, reikia, žinoma, paciam gerai suprasti taisykles išguldomas kitiems kalbos tiesiog nuo žmonių ir iš tų raštų, kuriuose darbštus vyrai surinko nemažai mūsų dainų, mįslių (minklių), priežodžių, patarlių ir pasakų“.

2) „Bet idant sustatytojas gramatikos, turėdams visą medegą savo darbui, galėtų geriaus orijentuotis ir neklaidžiotų kruvoje medegos, kaip nežinomoje girioje, reikia, kad jisai būtų vartęs ir ampastęs [sic!] raštus bent Schleicher'io ir Kuršaičio, kad sziek-tiek pažūtų kalbą, kaip tikras mokslo apšviestas kalbininkas ir galėtų, kitus mokėdamas, turėti savim tvirtą filologišką pamatą“.

3) „Visas gilesnis Kun. Miežinio mokslas, dalykuose kalbos ir gramatikos, išauga, man rodosi, vien klaidžiai suprasto patrijotizmo. Kur mini apie sanskritą ir kitas kalbas, – apie sulygintinį kalbų mokslą visur Kun. M-nys yra karštas patrijotas; jam rupi tikrai apginti mūsų žodyną, pasakyti visiems savo skaitytojams, kad žodžiai; *duszia, boda, gaspada, gaspadorius, gaspadine, storone, korone, ponas, ponavoti* ir daugybė kitų yra grynai lietuviški, o ne pasavėti slaviškų kalbų, kaip nurodo lingvistai arba, kalbant Kun. M-nio zodžiais, „nejėgiai, paikšiai ir mulkiai, nieko nesuprasdami patys“ (p. 21-22)“.

Kaip matome, iškeliamas kalbos išmanymas, filologinis išprusimas, pabrėžiama, kad kalbotyroje vien patriotizmo nepakanka.

Šiek tiek apie dabartinę lituanistikos padėtį. Turime įvairių kalbos duomenynų, tekstynų, skverbiamės į skaitmeninę erdvę, turime mokslines temas, mokslininkų filologų komandas (tarp jų ir „mokslo apšviestus kalbininkus“), ir tuos, kurie dirba savarankiškai nesijungdami į komandas,

turime išplėtotą ekspertinę veiklą, kurią atlieka pripažinti lietuvių kalbos ekspertai (kitų nuomone, „nejėgiai, paikšiai ir mulkiai“, nieko nesuprantantys patys), turime ir patriotų, kurie išgyvenę lituanistikos Aukso amžių mato lituanistikos žlugimą, iki šiol ieško Vilniaus universitete Lietuvių kalbos katedros ir niekaip jos neranda. Yra ir lituanisto galios ideologija, bet jos toliau neplėtosiu, nes ji man per daug mįslinga. Nekalbėsiu ir apie lituanistikos sąvokos siaurumą ar platumą.

Pranešime norėčiau susieti tris iškilias ir įvertintas asmenybes su kunigu ir patriotu Mykolu Miežiniu, ir, žinoma, paaiškinti, kaip aš pati suvokiu lituanistikos perspektyvas.

Dalyviai / Participants

Vardas / Name	Institucija / Affiliation
Daiva Aliūkaitė	Vilniaus universiteto Kauno fakultetas / Kaunas Faculty of of Vilnius University
Aleksey Andronov	Sankt Peterburgo valstybinis universitetas / St. Petersburg State University
Audrys Antanaitis	Valstybinė lietuvių kalbos komisija / State Lithuanian Language Commission
Diego Ardoino	Berno universitetas, Vilniaus universitetas / University of Bern, Vilnius University
Laimutė Balode	Helsinkio universitetas, Latvijos universitetas / University of Helsinki, University of Latvia; Helsinkio universitetas / University of Helsinki
Claudio Barna	Milano universitetas / University of Milan
Nijolė Birgeliėnė	Varšuvos universitetas / University of Warsaw
Paweł Brudzyński	Varšuvos universitetas / Warsaw University
Pietro Umberto Dini	Pizos universitetas / University of Pisa
Jolanta Gelumbeckaitė	Frankfurto prie Maino Johano Volfgango Gėtės universitetas / Johann Wolfgang Goethe University in Frankfurt am Main
Greta Girdvilytė	Šiaulių universitetas / University of Šiauliai
Juris Grigorjevs	Latvijos universiteto Latvių kalbos institutas / Institute of Latvian Language at University of Latvia
Inese Indričāne	Latvijos universiteto Latvių kalbos institutas / Institute of Latvian Language at University of Latvia
Jurgita Jaroslaviėnė	Lietuvių kalbos institutas / Institute of the Lithuanian Language
Erika Jasionytė-Mikučionienė	Vilniaus universitetas / Vilnius University
Gintarė Judžentytė-Šinkūnienė	Vilniaus universitetas / Vilnius University
Andra Kalnača	Latvijos universitetas / University of Latvia
Vytautas Kardelis	Vilniaus universitetas / Vilnius University
Aurelija Kaškelevičienė	Helsinkio universitetas / University of Helsinki
Anastasija Kostiučenko	Greifsvaldo universitetas / University of Greifswald
Regina Kvašytė	Šiaulių universitetas / University of Šiauliai
Agnė Lisauskaitė	Vilniaus universitetas / Vilnius University

Jūratė Lubienė	Klaipėdos universitetas / University of Klaipėda
Džiuljeta Maskuliūnienė	Šiaulių universitetas / University of Šiauliai
Bronius Maskuliūnas	Šiaulių universitetas / University of Šiauliai
Danguolė Mikulėnienė	Lietuvių kalbos institutas / Institute of the Lithuanian Language
Jowita Niewulis-Grablunas	Poznanės Adomo Mickevičiaus Kalbotyros instituto Baltologijos skyrius / Department of Baltic Studies at the Institute of Linguistics, Adam Mickiewicz University in Poznan
Dalia Pakalniškienė	Klaipėdos universitetas / University of Klaipėda
Lina Pestal	Vienos universitetas / University of Vienna
Silvia Piccini	Skaitmeninės lingvistikos institutas „A. Zampolli“, CNR, Piza / Institute of Computational Linguistics „A. Zampolli“ – CNR, Pisa
Agnieszka Rembiałkowska	Varšuvos universitetas / University of Warsaw
Christa Schneider	Berno universitetas / University of Bern
Christiane Schiller	Berlyno Humboldtų universitetas / Humboldt University of Berlin
Antanas Smetona	Vilniaus universitetas / Vilnius University
Marius Smetona	Vilniaus universitetas / Vilnius University
Joanna Tabor	Varšuvos universitetas / University of Warsaw
Monika Triaušytė	Vilniaus universiteto Kauno fakultetas / Kaunas Faculty of Vilnius University
Edmundas Trumpa	Latvijos universitetas / University of Latvia
Jolita Urbanavičienė	Lietuvių kalbos institutas / Institute of the Lithuanian Language
Pēteris Vanags	Stokholmo universitetas / Stockholm University
Jolanta Vaskelienė	Šiaulių universitetas / University of Šiauliai
Jurgita Venckienė	Lietuvių kalbos institutas / Institute of the Lithuanian Language
Tatjana Vologdina	Wroclavo universitetas / University of Wrocław
Vilma Zubaitienė	Vilniaus universitetas / Vilnius University
Kazimieras Župerka	Šiaulių universitetas / University of Šiauliai